

DAS ZEITALTER.

יוצא אחת בשבוע.

Krakau, 18 April 1901.

גליון 16.

קראקא. כ"ט ניסן תרס"א.

הכ"ל :
חברת "אחיאסף".

תכן הענינים:

מרדכי בן הלל הכהן.

ש. ב"ד.

A.

—w—

ה. בריינין.

הלל צייטלין.

גור.

על הרועים הרעים.

השקפה על דברי המדינות.

בארצות המערב. יד.

ברוסיה.

במכתביהעתיים.

מאורעות ומעשים.

אלין קי.

הרהורים. XXIV—XI.

בתוך הסירה.

רשימות שונות.

תנאי החתימה:

באוסמריה-אונגריה:

לשנה 14.— קראנצן.
לחצי שנה 7.—
לרבע שנה 3.50

ברוסיה:

לשנה 6.— רוב.
לחצי שנה 3.—
לרבע שנה 1.50

בשאר ארצות:

באשכנז לשנה 12 מארק.
באנגליה 12 שילינג.
בשאר ארצות לשנה 17 פֿרנק.
בארץ ישראל 15 "

מהיר כל גליון 15 ק', 30 העל.
בעד חילוף הכתבת 20 ק'.

מחיר מודעות:

בעד כל שורה קטנה פשוט 20
הילר, 10 קופ'.

כתבת "הדור":

בשאר ארצות:

Administr. „HADOR", Krakau, Gertrudy 19.

ברוסיה:

Verlag „Achiasaf", Warschau, Postkiste 25.

י. ל. פריץ, שריפטען

יובילעאום אויסגאבע

(פערשידענע אויפזעצן, פאעזיע, ערצעהלונג
נען און בילדער, סאטירען און הומארעסקען,
מעשה'לעך, חסידיש און פעליעטאנען).

הועד להוצאת כתבי י. ל. פריץ בשפה המדברת לחג
יובלו (ל"ג בעומר שנה זו) מודיע, כיננמרה הדפסת הספר
ובקרב יושלה לכל דורשיו.

הספר מחזיק ששים בוינען רפוס, עם תמונת המחבר.
מחירו עם המשלוח: 2 ר"ב — בכריכה נאה — 2,50 ר"ב.

להשינואצל הכותב והחותם בשם הועד המו'ל עפ"י האדריסה:
Я. ДИНЕСОНУ, Варшава, Милая 7.
J. DINESSON, Warszawa, Miła No. 7.
ואצל חברת "אחיאסף".

ה ש ל ח

מכתב-עתי חדשי למדע, לספרות ולעניני החיים.

המו'ל: חברת "אחיאסף". העורך: אשר גינצברג.

שנה רביעית

יצאה לאור ההוצאת השילשית

זוה תכן עניניה:

א. אחד העם.	א. שאלות ארץ ישראל (א. כתי הספר ביסר. סוף).
ב. תלמודי.	ב. התלמוד (סקירה כללית).
ג. יוסף קלוזנר.	ג. שכונת דור לוצאטו (למלאת מאה שנה מיום הולדו, המשך).
ד. ש. ברנפלד.	ד. שלמה מיכון (זכרון לחכם).
ה. ברשדסקי.	ה. גורע הרבר (ציון).
ו. בן-ציון.	ו. במשטרת השלישית (שיר).
ז. ד"ר ד-ב.	ז. קהלות יעקב (יא).
ח. אבא.	ח. מכתב מרוסיה (א).
ט. עברי.	ט. השקפה כללית. (XI).
י. חשמונאי.	י. רועים ועדריהם (ג).
יא. אחד העם.	יא. ילקוט קטן (לח).
יב. רבי קרוב.	יב. מחשבות ומעשים (XXII).
יג. אבא.	יג. ענינים שונים (על אורות הנקור. מ. ב. — מכתב אל העורך, דור כהנא.
יד. ידועות ספרותיות.	יד. ידועות ספרותיות.

מהיר החתימה לשנה: ברסיה 6 ר"ב, באיסטריה-הונגריה 16 קראנען
כאשכנז 13 מארק, בשאר ארצות 17 פראנק, בארץ-ישראל 16 סראנק.
לחצי שנה: חצי המחיר הנ"ל.

להחותמים על השלח' ויהרור' ביחד יוזל המחיר בשני ר"ב, וישלמו
לשנה 10 ר"ב, לחצי שנה 5 ר"ב, לרבע 2.50 ר"ב.

כתבת השלח:

Издательство „АХІАСАФЪ“ Варшава.

Verlag „ACHIASAF“ Warschau.

ПРОДОЛЖАЕТСЯ ПОДПИСКА

на 1901-ый годъ

НА ЕЖЕНЕДѢЛЬНУЮ ГАЗЕТУ

„Будущность“

съ ЕЖЕГОДНЫМЪ ПРИЛОЖЕНІЕМЪ

НАУЧНО-ЛИТЕРАТУРНАГО СБОРНИКА.

Подписная цѣна—7 руб. въ годъ.

Принимается также подписка на слѣдующіе сроки:

на 9 мѣсяцевъ (съ 1 апр. по 31 дек.) съ
правомъ полученія Сборника; ц. 5 р. 50 к., кото-
рые могутъ быть уплачены въ 2 срока (1 апрѣля
—3 р. и 1 іюля—2 р. 50 к.).

на 3 мѣсяца (съ 1 апрѣля по 30 іюня) ц. 2 руб.

חברת אחיאסף.

ספרי למוד ומקרא לבני הנעורים:

(1) עברית בעברית, ראשית למורי שפת עבר ע"פ השטה
הטבעית, חבר י. אפשטיין.

המיתודה היותר קלה ומועילה ללמוד שפ"ע עם ציורים שונים לשיעורי
הלמודים ותוי זמרה לשירי ילדים הבאים בספר.

מחירו 50 ק"פ ועם פארטא 60 ק', מכורך יפה 80 ק', וע"פ 90 ק'.
(2) דברי הימים לבני ישראל, מאת מ. ברוינשטיין.

חלק א'. מימים קדמונים ועד חרבן ביתר, עם ספר מלים בתרגום
לשפת רוסיא.

חלק ב'. מן חרבן ביתר עד דור הרמב"ם.
הספר נדפס באותיות גדולות ומנקדות ובסופו נמצאו שאלות
לתלמידים.

מחיר כל חלק 1 ר"ב ועם פארטא 1.12 ר"ב, מכורך יפה 1.30
ר"ב ועם פארטא 1.42 ר"ב.

(3) זכרונות לבית דוד, מאת א. ש. פריעדבערג.

ספורים היסטוריים בתולדות ישראל מן חרבן הבית הראשון עד תקופת
הרמב"ם.

מחיר חלק א' 1.54 ר' ועם פארטא 1.72 ר', מחיר חלק ב' וחלק
ד' 1.40 ר' כל אחד וע"פ 1.50 ר', מחיר חלק ג' 1.73 ר' וע"פ
1.91 ר'. עבור כריכה מהודרה יש להוסיף 30 קאפ'.

(4) "האביב" ספר מקרא יקר בערכו הכולל מאמרים, שירים
וספורים מאת סופרים נודעים. נערך ע"י י. ה. ראבניצקי.

מחירו 60 ק', עם פארטא 70 ק', מכורך 75 ק' ועם פארטא 85 ק'.
(5) שירת הזמיר, מאת בוקי בן יגלי. (דר. י"ל קאצענעלסאהן)
ספור לבני הנעורים.

מחירו 25 קאפ' וע"פ 30 ק'.

(6) ה. אנדרסן, ספורים והגדות, כתובים עברית עם פתח דבר
מאת דוד פרישמאן (הוצ' א. ז. כהן).

מחירו 60 ק' וע"פ 70 ק', מכורך יפה ע"פ 1 ר'.

Издательство „АХІАСАФЪ“, Варшава.

ברומיה:

לשנה . . . 6. — ר"ב
לחצי שנה . . . 3. —
לרבע שנה . . . 1.50 —

מחיר כל גליון 30 הילר, 15 קופ'.

בעד חילוף הכתבת 20 קופ'.

מחיר מודעות:

בעד כל שורה קטנה פטוט 20
הילר, 10 קופ'.

Erscheint jeden Donnerstag.

תנאי החתימה:

באוסטריה-אונגריה:

לשנה . . . 14. — קראנצן
לחצי שנה . . . 7. —
לרבע שנה . . . 3.50 —

בשאר ארצות:

באשכנז לשנה . . . 12 מארק
באנגליה לשנה . . . 12 שילינג
בשאר ארצות לשנה 17 פֿרנק
בארץ ישראל „ 15 פֿרנק.

ה ד ו ר

יוצא אחת בשבוע.

המיל: חברת "אחיאסף".

Krakau, 18 April 1901.

Nr. 16. — גליון מז.

קראקא, כ"ט ניסן תרס"א.

על-הרעים הרעים.

הטובים מן התלמידים עברו דרך בתי הרבנים וילכו להם כאשר הלכו, והנרועים נשארו ויהיו לרבנים. אבל — מה היו ומה המה עתה?

אנשים מן החוץ באו ויאמרו לגדל אנשים פריצים ולתת בידם זכויות, להלל בכחן את קרשי העם. ואנשי שקר נמצאו בקרבנו אשר הוליכו שולל את הקשות לאמר, כי מאלה יקח העם לו רבנים ושימרים לדתו, כי יקרא את הזאבים לרעות את הצאן, וכי אלה התחתונים יהיו באמת עליונים בעגלא ובזמן קריב לכל הקדוש לאומתנו. והימים היו ימי חירום, והעם היה שה נאלמה, ולשונונו היתה לשון עלנים ולדבר בן לא ידענו, וההפץ "שם" היה אדיר להעבינו על דתנו; ולכן האמינו כי יש אמנם יכולת "לעשות" רבנים לעם ולא רוחו, למלא את ידי אנשים זרים לכהן למרות הפין העם...

אבל מאז עברו ימים רבים. ובמובן היהם, הלא גם ימי מנוחה היו לנו; העם למד את לשונו לדבר, ולנו סופרים אשר ידעו להשימע את חפצינו, ולנו ספרות אשר ואת חובתה להביע מה נחוץ לנו ומה מיותר לנו; וזה כבר הלא עבר ההפץ האדיר לעשות מעשים להעבינו על דת. — מדוע אפוא אנו מחשים? מדוע אין אנו מגלים את האמת ומדוע אין אנו דורשים בכה הגדול של האמת להסיר מעלינו את השקר המהלט הזה, הנקרא "רבנות-משעם"?

ולו אך הסתפקנו בשב ואל תעשה, כי או היתה הצרה בלתי גדולה כל כך. או החרשנו והיינו יכולים להתברך בלבבנו: לא לנו חרפת השקר הזה, אך לאלה אשר מבלי דעת נתנו לנו את האלופים האלה, ואשר עדיין המה בטעותם כי אלופים המה. אבל הרעה תגדל בעינינו, בראותנו איך אנחנו ר"פ'ים אחרי השקר הזה ונוהגים בו סלסול, רודפים להשיגו למען לא ילך לו הלילה מקהלנו, משתדלים ומתוכחים עליו, כמו באמת ילד שעשועים הוא השקר הזה, ואם נגדלו ונחנכו ונחכמו, אז יחדל השקר להיות את אשר הוא מסבנו, מתחלת בריתו — שקר.

עוד בשנה שעברה השתדל הד"ר קרעפס, אחד הרבנים משעם אשר בדרומה של רוסיה, לחזק את הבסיס הרוחני של הרבנות משעם, בתת לה זכויות חדשות גם מצד הקהלות וגם מצד הקשות. בקהלות הדרום, כידוע, אין מקום להתורה עתה, וגם כמעט נגרשה מקרן הזוית אשר היתה מונחת שם. הריה הישראלי נמר שם כמעט כליל, היהדות העיונית אין דורש ומבקש אותה, ואת היהדות המעשית רשים בעקב, בפרט האינטלגנציה המדעית והמסחרית. ופני הרבנים הרוחניים שם, עפ"י הדוב, כפני הקהלות, מעוללות הישיבות שבלישא זמן הנותר שבקדשים. שם נמצא קהלות אשר ראשיהן הם בורים נמורים בדת ישראל

שקר שקר תרדוף למען תחיה...

לא בספר התורה כתובים הדברים הנוראים האלה. שם נאמרו דברים אחרים, ממש ההפך מאלה אשר בהם התחלתי הפעם את דברי עמכם, קוראים. אבל מה לעשות, ולעומת ספר התורה יש גם ספר החיים, והן רק זה האחרון הלא הוא נר לדגלנו ועל פיהו ישק כל העם. וספר החיים כי יתן קול עז, אז יחרש קול הדממה הדקה של כל ספרי התורה והמוסר; וספר החיים מצוה עלינו בקול נגיד:

— שקר שקר תרדוף למען תחיה...

למען תחיה...

אבל כמה מכוערים הם החיים הנוסדים אך על שקר, על אונאת עצמנו. הן השקר לא יחדל להיות שקר גם אחרי אשר יבוא עליו הסכם ההרגל, ושקרים מוסכמים המה נ"כ שקרים. ואם נזכור כי אחרי השקר הזה, אחרי המרמה הזאת שאנו מרמים את עצמנו, עלינו עוד לרדוף להשתדל ולהתוכח, לעשות את כל דברי-השקר הזה בכבוד ראש הראוי לדבר-אמת — אז יש אשר יעלו צבעי ההרפה, אלה האדים העולים מן היושר הנשאר עוד בעמקי הלב, ויכסו את פנינו בושת, ואנחנו נכונים לאמר להרים: בסוגנו, כי כדי ביוזן...

הנה, למשל, הרבנות-משעם. מה טיבה של זו?

שקר.

רעיון זר עלה בלב אנשים אחדים לפני שני דורות לתת עליונים למשה ותחתונים למעלה, לקחת את האבק אשר בגללי עמנו ולתתו בראש העם, ויהיו פני כל העם מכוסים אבק. מכל יקבי בני ישראל אספו את הישמרים, ויוסיפו עליו חלאה וכל שומאה, ויאמרו לתת עליון על התירוש הטוב ועל היין הישן השמורים בכלי ימים רבים והתקדשו. כונתי אל כתי ספר הרבנים, אל המחשבה הזרה אשר אמרו להרכיב רבנים לראש עמנו, על פי התכנית אשר בדאו להם מלבם אנשים אשר נשתכחה מהם הלכה: מה היא הרבנות ומה ערכה וכחה. כי הן אך מבני שלקת החברה ומזיבורית העם היו הבאים אל בתי ספר הרבנים, אלה אשר יראו מפני אימת עבודת הצבא או אשר אין אבות להם, והן גם לא אמרו בוני הבתים האלה לגדל משפחת כהנים ורבנים, לאמר לא השתדלו כי ישמרו הרבנים אשר יצאו מן הבתים האלה את משמרת קדשיו של העם ולשרת אותו ואת דתו, לבלכל את רוח עמנו ולהיות עליו סתרה.

וההשפעה הרוחנית הזאת נקנית בדברים רבים, באלה הדברים שמנו חכמים באבות. יודע, כפי הנראה, את הסוד הגדול הזה גם הד"ר אייזענשטאדט, הרב מטעם ברוסטוב הדני, ותהי עצתו להעמיד את כל שמונה וארבעים מעלות שהלח הרוחני נקנה בהן אך על הראשונה בלבד — על התלמוד. ומפני כי שיעור התלמוד הוא מן הדברים התלולים בהסכם, לכן אומר הד"ר אייזענשטאדט לרפא את כל הרבנות מטעם על נקלה. ראה הד"ר את רופאי האדם ורופאי הסוסים ואת כל יתר היות הקדש, המתעטפים עתה בשלית הרבנות בקהלות ישראל, והמה בקרבם מחוסרי דעת הא־פ־א־ב־י־א של היהדות, ויקנא לכבוד משמדתו, והוא אומר לשום לחובה על הרבנים מטעם ללמוד עברית. הד"ר אייזענשטאדט הלילה לו לדרוש זאת הרב מטעם כל התורה כל ה (האותיות נפזרו על ידו), אך נחויץ כי ידע ויבין תנ"ך וכי יהיה לאל ידו לכתוב על הספר בשפת קדש בלי כל מליצה אויה מכתב או תעודה. כמו כן הוא מחויב לדעת תולדות ישראל וספרותו, ולו גם ידיעה בלתי עמוקה, ומחויב הוא ללמוד בלי עזרת אחרים דף גמרא (כמובן בלי תוספות ומהרש"א). עכ"פ — מוסיף הד"ר אייזענשטאדט — נחויץ לו לדעת לקרוא את הרמב"ם ואת הטורים במקורם. הד"ר אייזענשטאדט מקוה כי אנשים צעירים לשנים, משכילים שכבר נסו בנסיונות ולמדו שפות שונות, קרוב לודאי כי במשך שנים אהדות יוכלו ללמד גם את התורה באותה כמות שנותן לפנייהם המציע, בפרט איש מקרא מלא הוא: לא בשמים היא; ומתפלא הד"ר הנכבד על הרופאים ועל הכנאים ועורכי הדין והרוקחים האומרים לנסות מולם בהרבנות על אשר לא יקדישו לה ולשמה שנים אהדות עד אשר ירכשו את הידיעות הנהוצות להם — היינו, את אלה אשר רשם להם המציע.

ואנחנו קוראים את ההצעות האלה, ואנחנו שומעים את הפלפולים הנולדים לרנלי זה: הֶגְקֵל אם קָבֵד הדבר להוציאן לפעולה, — ובאנחנו עולים וסואנים הדברים:

— שקר שקר תרדוף למען תהיה ...

אוי להם לבריות מעלבונה של האמת, עד כי היה לעקם הרבה אותיות בכדי שלא להוציא מן הפה הדברים הברורים בנכון היום: הרבנות מטעם איננה רבנות ולעולם לא תוכל להיות כזאת. הרב מטעם היה הֶה ויהיה אך פקיד מפקידי הרשות, והיי בני ישראל החמרים וגם הרוחנים לא היו מפסידים כלל לו היה הפקיד הזה איש נכרי. עכשיו שהוא, עפ"י החק, מורע היהודים, — נחויץ להשתדל שלא יהיה מלשין ולא יהיה פושט עורם של העניים ולא יהיה מהרהר ריב בקהלתו ושלא יביא ערבוביא בפנקסי הקהלה אשר תחת ידו; מעלותיו צריכות להיות שליליות. אבל למעלותיו ההיוביות אין כל צורך נחויץ, ובמדה ידועה צדקו ראשי אותה הקהלה אשר, לפי המסופר ("יוֹאָסָהָדָד", פעברואר, ש"ז ע' 132), בחרו באיש כבד פה וישימו אותו לרב מטעם, בהתנצלותם לפני הרשות כי החק אוסר לבחור באלם גמור. המאורע הזה מתיחס לקץ שנות החמשים, ובקץ שנות השבעים הוכיח הסופר הנודע מנשה מרגליות כי עפ"י החקים גם רב מטעם שהמיר דתו איננו נפסל מכהונתו ואיננו חרל לשרת ברבנותו. הר"מ מרגליות עורר את השאלה הזאת לרגלי שערוריה ידועה או (נתינת מכשול לפני עור ומלשינות מכוערה — מעשה מאשארבונאר) שהקים סגן אהר של הרבנים מטעם באודיסא. וגם בענין המדת הדת היו איזו מקרים בלתי טהורים... אמנם, יכול רב מטעם להביא גם תועלת לעדתו אם איש חכם לב הוא; יודעים ומכירים אנחנו רבנים מטעם אחרים, אשר הלואי ירבו כמותם בכל קהלות ישראל. אבל האנשים המועילים האלה המה עסקנים טובים מעודם, והמה תמיד משתמשים בכל יכולת להביא תועלת בעדתם, והמה פועלים נאמנים גם

ובחכמת התורה, ובערים האלה יוכל גם איזוץ לתקוע בשופר". שם כל רב מטעם" היודע ברכות התורה לפניו ולאחריה וממשמש קצת בספרים עברים, ואף כי אם הוא יודע לכתוב גם בשפת המדינה איזו דברים מענייני היהדות, — אז הוא כבר רב יכמה שנאמר, רב בעיני אחרים מבני קהלתו, ובעיני עצמו הוא אביד גמור. בטוחים אנחנו כי רבנים" כאלה לא יבושו לפסוק דינים בשאלות אסור והיתר אם יפנו אליהם. הם כותבים והותמים את עצמם "ברצינות" רב לעדת ישראל בעיר פלוגית", וכאשר יתגלה להם פירוש ה"ת של חופ"ק, או בודאי יוסיפו גם את זה לשמם המפורש. ובהיות הד"ר קרעפס, כפי הנראה, איש הרוץ ושוקד על מלאכתו, לכן עלתה על דעתו להשתמש במצב הזה של הרבנות מטעם בגלילו, ויאמר לחזק את הבסיס הרוחני הזה של הרבנים ולהוסיף מחול על הקודש. ולכן הלך ובקש רשיון מאת הרשות לקרוא לאספת רבנים מטעם, וגם שנים שלשה מורי הוראה קרא אל האספה, בהפצו כי יהנו גם הרבנים הרוחניים מהודם על הרבנות מטעם, או — במלים אחרות — כי יודו גם הרבנים הרוחניים על עצמם כי המה כבר חדלו ומקומם לקחו בכל חיי העם אך הרבנים המקוראים — הרבנים מטעם.

האספה הזאת של הד"ר קרעפס לא זכתה גם לשאון בן יומו. פחם וגבורתם של השקרים המוסכמים אך בזה לבד, כי עלה במוסכם בשפת אלמים ל ב ל ת י דבר עליהם, ל ב ל ת י שים אליהם לב, ל ב ל ת י הזכירם בשמם האמת. פחם הוא אפוא בשלילה. הכל יודעים, אבל אינם מנבילים את הפה. ואולם כי יעלה הרעיון על לב איש להטפל באחד מן השקרים האלה ולהפרידו ליסודותיו, או כרגע יראו החוצה החיץ והתפל אבני פנתו, ההרס והכליון אשר בקרבו פנימה. יזכיות" הרשות אמר הד"ר קרעפס להמציא להרבנות מטעם, — זאת הרבנות אשר הכל יש לה וזכיותיה מרובות (כפי הנודע, עפ"י החק גם מצות מילה היא זכות של הרב מטעם), אבל דבר אחר חסר לה — רבנות ... וזאת יחסר לה לעולם, כל עוד אשר תהיה את אשר היא עתה — שקר.

לולא אהבנו את השקר, כי אז הלא נוכחנו כי הרבנות מטעם — שני הפכים בנושא אחד, שני יסודות הסותרים זה את זה. טבען של הזכיות להיות סתירה ולהגן על אלה, אשר בלא זכיות לא היו יכולים להתקיים. ולולא מטעם" לא היתה הרבנות הזאת כלל; תחת אשר הרבנות האמתית היא כח מוסרי גדול, חי נכבד הנושא את עצמו, בה בלתי מוגבל בחקים ידועים ובזכיות מפורשות, כי מלוא כל הארץ כבודו וערכו. הרבנות האמתית הלא בהה הרוחני לבדו די לה לא רק להחזיק מעמד, אך גם לשבת מרומים ולשפוך ממשלה על העם. הנה הרבנות הרוחנית אין לה כל זכיות מצד הרשות, ואדרבה כל קיומה, זה חמשים שנה, הוא נגד החקים, ובכל זאת כחה איתן בכל מקום ששיכינתה שרויה, היינו, בכל מקום שאנו רואים השפעה רוחנית של מוסר נעלה או של דעת רחבה בתורה. אותה עדת מינסק, אשר בשנת 1869 לא ראתה כל צורך באחד מן המצוינים של הרבנים מטעם — ז. מינאָר — ותשלחהו מקרבה, היתה נכונה בשנת 1879 בהפיץ לבב להביא אליה את רבי יצחק אלהן ולשלם ט"ו אלפים רובל חובותיו בקאָונוֹא. העיקר בזה הוא האבטוריטט הרוחני, והרבנים מטעם המה מטבע הו"תם אבטוריטיטס רוחניים — בשלילה. כי ימצאו אחרים יוצאים מן הכלל, אין זה מוכיח כלום; היוצא מוכיח תמיד את אמתתו של הכלל; היוצאים מן הכלל המה רבנים מטעם עפ"י מקרה, ולולא היו רבנים מטעם, גם אז היה כבודם גדול בעיני העדות אשר המה יושבים בקרבן, ואולי אז עוד היה כבודם גדול מאשר עתה, בעת שהמה יושבים על יכסא" הרבנות מטעם.

אין כל רשות בעולם אוהבת להשפל בשקר מחלטה. "ומכאובנו — אומר "הדור" בגליון 12 — נגדנו תמיד. כי אין לך יום שאין בו בחירת רב גשמי באחת מקהלות ישראל. ובימים האלה "בעזרת" השאלה הזאת ביתר עז: כי כמעט בעונה אחת חלה בחירת רבנים בקהלות אחדות הגדולות ביותר. ומלחמות הבחירה הן מאוסות ונתעבות כל כך! והקנדיטים אינם ראויים והגונים לכהונתם כל כך! וראשי העדה ומאשריה המה קלי דעת או בעלי פניות כל כך! וה"עם" הוא בהמה גסה או חיה רעה כל כך! ומדוע לא תבאנה אפוא הקהלות האלה לפני הרשות בהצעה כתובה יושר ודברי אמת להסיר מעל ישראל את ההרפה הזאת? ולא רק חרפה היא הרבנות מטעם, אך גם ננע צרעת. כי השקר הזה רגלים אין לו, אבל ידים יש לו, ויש אשר יודים האלה יכאיבו חלקות טובות בשדה ישראל. מפני החשך של השקר הזה נגנו אור האמת של הרבנות הרוחנית, והיא הרלה עתה כמעט ותרד עד הדיוטא התחתונה. ולנו נענועים אליה, כאשר לא טוב לעם להיות לבדו, באין מורה דרך ורועה לצאן. ובמובן ידוע, אמת הדבר כי "הרבנות היא מוסד לאומי-דת", אשר כל זמן שאנחנו בנולה לא תוכל היהדות להתקיים בלעדיו. לנו נענועים, כמובן, לא אל הרב הרוחני "החונה עתה בקקניו", שאין בו לא רבנות ולא רוחניות, אך מעט חוסר דעת ומעט מסחר באתרוגים ומכירת המין. אך אל אותה הרבנות הרוחנית אשר עמדה ושרתה בישראל ימים רבים בדמות דיוקנא של ה"מ מרוטנברג והבריו, שהיו באמת סתרה על ישראל ועל כל צרכי לאומיותו.

ואת הרבנות המהורה הזאת גרשה הרבנות מטעם, ועל ההשפעה הרוחנית הזאת כי הרלה אנו מתאוננים: חבל על דאבדין!
אבל האבדה הזאת תחזור לנו. הרבנות מטעם תחדל סוף סוף. ההשתדלות הנמרצה של ה"ד"ר קרעפס מזה ושל ה"ד"ר אייזענשטאדט מוכיחה בעליל כי העיסה הזאת עלובה היא. האמת איננה אוברת לעולם, והרבנות הרוחנית תשוב כימי עולם. עלינו אך להריע על השקר, ואיך לו מאשר הגיה. ממקום השנופת בא ושמח ישוב.
אשר על כן ידע נא כל העם כי הרבנות מטעם היא — שקר, והמוסד המחלש עומד ומצוה כל היום:

— שקר שקר תדרוף עד כלותו !!!

מרבני בן הלל הכהן.

השקפה על דברי המדינות.

(ימי החג והפוליוטיקא. — מפלת לואיגה. — הוכוח ע"ד העלאת המכס בגרמניה. — בילאוו וזאנדרלי. — וולד-רוסו ונצחוננו על הקלידקלים. — מלחמת ממשלת איטליה בוער המדיני. — ממשלה חדשה בסרביה. — הכנת קונפטיטוציה חדשה. — הענינים בחינא.)

שבת שבתון בעולם הפוליוטיקא! מפני ימות החג נסגרו בתי ועדי המדינות, שרי הממשלה עזבו את לשכותיהם והלכו אל אשר הלכו, לנוה מעט מעמלם ומיניעם. דבר זה ילמדנו הרבה. לכאורה הלא עולם כמנהגו נוהג ושארן החיים לא בטל גם בימות החג. וכי יען שעל פי הלוח ימים אלו נעשים בתור חגים נזיר על המאורעות שלא יבואו בימים ההם? ובאמת כבר ראינו, כי דוקא בימי השבתון אירעו מאורעות גדולים ומבהילים, וביום הראשון לחג הפסח שנת 1897 פרצה המלחמה בין תוגרמא ויון. ואולם כמה סכסוכים נעשים שלא ברצון עצמם אלא ברצון כה"ע, ואם ישבתו אלו ימים אחדים, הנה שלום ושלחה בעולם. כזה ראינו גם עתה בכמה פרטים.

עתה, למרות היותם רבנים מטעם, פקידים פשוטים. בכלל, ביד כל איש חכם לב היושב בקהלו להביא תועלת רבה; ואולם בצאת האיש הטוב היה לפעולת הכלל ועזרת רב מטעם על ראשו, או הפעולה נפתחת ע"י השקר המחלש המונח ביסודה של הפקידות הזאת. בכל אופן יוצאים מזה ערובי תהומין ובלבול מושנים, והגנו רואים כי הרבנים מטעם שבדרום חושבים את עצמם לרבנים ממש, והמה שוכחים כליל את מעט האמת, כי מצבם יוכל להביאם אל אשר יביא אותם, אך לא אל — הרבנות.

ואנחנו היינו מהרישים לו אך ראינו איזו תועלת לעניני קהלנו מאת הרבנים מטעם, לו אך הביאו האדונים האלה איזו עזרה ממשית, לו אך ראינו מצדם איזה חפץ והשתדלות להועיל מעט במחיר הלחם אשר המה אוכלים. אבל, לדאבון הלב, אין עמם כמו אלה. הנה, למשל, הסדרים בחובת עבודת הצבא. הרבנים מטעם המה יוצרי הפנקסים של הנו"לים והנפצרים, ולהרבנים מהלכים בכל בתי הערכאות שהפנקסים שמורים שם, והרבנים המה "קאזיאננים", כמו שקורא להם ההמון, ובידם בתור פקידו הרשות, היכולת לשמור את הפנקסים לכל יבאו בהם ערובי פרשיות וחלופי זכר בנקבה וחיים במתים ולכל ישלוט בהם, באפס ידים אמינות או במרמה ואון, צלמות ואי סדרים. הלא זאת חובתם! ומה אנו רואים? הנה בשנה שעברה לא באו לימי הקריאה למלא חובת עבודת הצבא 10,821 איש מאח"ב. כידוע, על משפחות האנשים אשר לא באו ליום המקרא לשלם עונש כסף שלש מאות רוב"כ כל אחת, וידוע נ"כ כי סכום העונש הזה ננכה מנכסי דינידי ודלא נידי, מגואל קרוב או רחוק. ובכן ישלם קהל אח"ב בארצנו עונש 10,821 כפול 300 רובל — כס"ה מלתא וזוטרות: שלשה מיליון ומאתים אלף וששה וארבעים אלף ושלש מאות רובל. והיו בטוחים, כי הסכום הזה, הננכה ע"י הפוליציא ועין הבקרת השומרת על הכנסות הממשלה צופיה עליה. יבוא לידי גובינא בנרעון קטן מאד. אם כן עלו לאחינו בארצנו הסדרים הטובים בחובת עבודת הצבא אך בשנה שעברה לבדה בערך שלשה מיליון רובל, היינו רב יתר מן הסכום שעלה לנו כל דבר הציוניות עם האספות והקונגרסים ועזרת הפועלים וגם המניות על הבנק העברי... והמשלה הזאת הלא היא כלה תחת יד הרבנים מטעם. מרבית החסרים המה מן הפלכים הקרובים אל הגבול, במקום אשר, כידוע, התגברה מאד בראשית שנות השמונים היציאה מן הארץ. בפלך קאווונא לא באו ליום הקריאה 2235 אנשים, בפלך מינסק — 970 איש, בפלך פודוליה — 952, קיוב — 856, הוראדנא — 832, סובאלק — 618, ווילנא — 576, וואהלין — 571 איש. הדברים מוכחים, כי אלה הצעירים שנכתבו ברשימות הקרואים ולא באו בשנה שעברה למועד המקרא, נולדו בראשית שנות השמונים, ויצאו עם קרוביהם והוריהם מן הארץ; ולו השתדלו הרבנים מטעם בעוד מועד לבקר את הרשימות ולחקור אחרי כל הנכתבים והנרשמים איה איפה הם, אם בארץ או מחוצה לה, אם בהיים או בעולם שכלו טוב, כי אז היה ביכולתם למהוק מן הרשימות אלה שנרשמו לא עפ"י החק או באיזו טעות, כמו אלה שיצאו מן הארץ זה שלש שנים אשר דינם כדין אובר ונדה. בכל אופן היה הרבנים יכולים, ע"י בקרת את הרשימות, להקטין את מדת הגזרה הזאת האוכלת אצל קהלנו, כפי שענינו רואות, כסף לרבבות, וגם עונג וכבוד לא חוסף לנו. פה לבד היה כר נרחב להרבנות מטעם לעשות לכה"פ איזה דבר לטובת הכלל. אבל — משבע השקר לקחת ולא לתת...

ואם הדבר כן, אולי יאה ונאה לנו לעזוב רגע אחד את השקר ולהודיע למי שנצרך קשט אמרי אמת על דבר הרבנות מטעם. שקרים מוסכמים, שקרים להצאין, עודם מתקבלים על הלב עד זמן ועידן, אבל

משלמים שלש מרק והצי, ואולם גם מכס של חמש מרק יספיק להם לעת עתה. מצד כתות עצומות של העם רבתה כעת המחאה נגד הפקעת שערים בכלל ונגד הקלקול הגדול שיצמה להאינדוסטריה משיטה המדינית הזאת.

בצרפת נסגר לעת עתה ועד העם, והממשלה שמחה על נצחונה הגדול אשר נצחה את הקלירקלים. השר וולדקרוסו הלה את חליו, וכבר הכריזו הצדיקים וההסידים עליו, כי „אצבע אלהים זה, יען אשר נגע בקדושי, ולכן נגעו אלהים במחלה מסוכנת אשר לא יחיה ממנה. ואולם מצבו הולך וטוב כעת, ויש תקוה כי עד אשר יתמו ימי החופש והדרור יחליף כח להתמיד את פעולתו, ואמנם בוולדקרוסו תלוי הרבה, רק במתינותו המרובה ובחכמתו הגדולה הצליח לו, לקרב רחוקים ולאחרם למפעל גדול אחד. כל הימים אשר יעמוד בראש הממשלה יהיו כל אוהבי החירות מכל המפלגות — הרפובליקנים והסוציאליסטים — לאגודה אחת, להלחם במורדי אור ושוואי הדעת, ואם יעזוב את הממשלה יש לדאוג, כי תתפרד החבילה. באיטליה הולך רוב ועד העם עם הממשלה בקרי. הצעת זאנרדלי, להקל מעט את עול העם בכטול איוו מסים קשים ביותר, לא נתקבלה, והקומיסיה המיוחדת לבחון את הצעת הממשלה לא הציעה אופן אחר, כדי לתקן את המעוות הזה. ולעומתו אי אפשר להשאיר הדבר כן לימים יבואו, כי קצר כה הסבל ואין רוב העם יכול לעמוד במשא הכבד הזה. לפי הנראה לא תהיה לממשלת איטליה עצה אחרת אלא להעמיד את העם עוד הפעם על הבהירה, לבחור ועד מדיני אחר, ואולם גם תועלת התחבולה הזאת מוטלת עוד בספק גדול.

בסרביה באו פנים חדשות בממשלת הארץ. המלך אלכסנדר השלים עם הרדיקלים לגמרי ובחר במיכאל בואיטש להעמידו בראש הממשלה. גם התחילו כבר להתיעץ על דבר הקונסטיטוציה החדשה, אשר בדעת המלך להנהיג בארץ. כנודע בטל המלך אלכסנדר בכח תקפו הקונסטיטוציה של שנת 1888 ובמקומה העמיד את זו של שנת 1869, אשר מעולם לא היתה רצויה לעם, ועוד עשה בה כמה שנויים לרעה. בדעת המלך כעת לחוק חוקים טובים, אבל לא לחדש את הקונסטיטוציה של שנת 1888, אשר באמת הפריזה הרבה על המדה, באופן שלא היה באפשר לשום ממשלה לעשות חיל על ידה. אלכסנדר אומר ללכת כעת בדרך הממוצע, וגם בחר ביועצים רצויים לגם, ורק שהם אנשים מתונים, אשר לא יפליגו בדבר זכויות העם.

בחינא „עושים שלום“ זה כמה ירחים, ועוד הדבר נשאר על עמרו ואין שלום. תנאי השלום הם מפורטים ומכל הצדדים „הסכימו“ כבר להם, אין שום מחלוקת ביניהם. ואולם הענינים סבוכים כמקודם ועוד הם מסתבכים מיום ליום. לעת עתה נתונים המנצחים ברעה גדולה מזו של המנוצחים, אשר כבר הסכימו למבוכות האלה, בין הממשלות גדלה ההרדה על דבר מחוז מנדשורי, אם כי ביניהן לבין עצמן הן יודעות כי הדבר כבר לאחר יאוש.

בארצות המערב.

יד.

בארץ צרפת נעשה בימים האלה שנוי נמרץ בחיים המדיניים: הממשלה הרפובליקנית חותרת בכל כח להגביל את כח הישועיים והקתולים הקנאים ולהגביר את כח הרשות. הדבר הזה, אמת הוא, אינו בעצם אלא דבר מדיני. מלחמה בין הממשלה הדתית והממשלה המדינית, הנוהגת בארצות אירופא

בממלכת אוסטריה שקטו נבהרי העם ממלחמה. ואמנם לא רק מליצה בעלמא הוא, אם נזכיר בשם מלחמה בדברנו בדבר בית ועד העם. מהומה ומבוכה בו זה כמה, ואולם בימים האחרונים היה שם שאון מאין כמוהו, כאשר קמו רבים לדבר משפטים עם לואיג'ר, אשר ימים רבים היה הוא המושל היחידי בעיר הבורה, העושה הכל בתקיפות ואין מוחה בידו. שרי הממשלה נכנעו מלפניו ודברו באוזניו רכות. על יושבי ווינא שפך את ממשלתו, ומקול גערתו נחתו כלם. עוד לפני ימים מספר יצא הקול, כי לואיג'ר עתיד לגדולות מאלה, כי הוא וחברו ליכטנשטיין (הנסיך „השחור“) יעמדו בראש הממשלה ועל פיהם תשק כל הארץ. ואולם לפתע פתאום בא אידו, והוכוח שהיה בבית ועד העם שרם הסגור לימי הג הפסח הראה ברור, כי כבר החל לנפול וסר צלו. הוא מצא את מינו, אנשים עזי פנים וקשים ממנו: הגרמנים הלאומיים מצד אחד והסוציאליסטים מצד השני. כל כחו של לואיג'ר וכה האנשים הסובבים אותו היה רק בפיהם, בפה מרבה קללות ונאצות, ובוה נתנו התייתם בחיים המדיניים של אוסטריה. והנה קמו אנשים, אשר גם להם קול אדיר וחזק, וגם הם לא יחשכו פיהם מנאצות וקללות. כאשר קם לואיג'ר להתנצל ולהצטרך על מעשיו המכוערים נגד המורה סייץ והאיש הזה הוא מכת הסוציאליסטים, ולכן קם לואיג'ר עליו היה שאון גדול בבית, ולא נתנו אותו לסיים את דבריו. הוא צעק, עד אשר נחר גרונו, אבל מרוב המהומה והגדופים אשר המטירו על ראשו, לא נשמע קולו. אחד החשובים בנבחרי העם, האדון גרבמאיר, דבר אחר כן משפטים עם לואיג'ר ובעלי בריתו ודבריו עשו רושם נמרץ. שונא אני את קולות הגדופים והנאצות, אמר הדובר, ומאד יכאב לבי, כי ירד כבוד בית ועד המדינה כל כך, ואולם מי החל בדבר? מי בא בראשונה להעמיד קול זועות ולנצח את חבריו בדברי בו ואיבה? כן יצר לי מאד לשמוע קול מהרף ומנרף את עניני הדת והאמונה. ואולם על מה החלו לבזו את דת ישראל ולהרף את קדושה? מה דעלך סני, לחברך לא תעביר. — הנה כן כבר נטה שמשו של לואיג'ר לערוב, ואולם אין להיהודים לשמוח הרבה על זה, כי האנשים המתקוטטים בו הם על פי הרוב קשים ממנו, הם בני ברית שאנערער וסיעות.

גם בגרמניה שבחו לזמן מצער הוכוחים. השר בילאָו נתעכב מעט באיטליה ובעיר ווירנא היה לו שיה ושיג עם השר זאנרדלי, ראש הממשלה באיטליה. לפי הנשמע עשה זה רושם גדול, ולכל הפחות אנו רואים, כי גם הקונסרוטציונים אינם שמחים עוד כל כך בנצחונם, ואדרבה, התחילו לדבר על לב „הקרקעיים“, כי לא יגדשו את הסאה, אלא יסתפקו במועט. השר בילאָו נוכח כבר, כי העלאת המכס תעלה אף וחמה בכל מקום, ולא רק ממשלת רוסיה יצאה כבר במחאה גלויה נגד הדבר הזה. אלא אפילו ממשלת איטליה בעלת ברית גרמניה לא העמוד מנגד. העלאת המכס מצד גרמניה תכריח את איטליה לכרות ברית עם צרפת, וזהו ידוע למדי — וכח"ע אשר לממשלת איטליה השמיעו דבר זה בגלוי — כי בימינו אי אפשר לכרות ברית מסחר עם זה וברית מדינית עם שכנגדו. אי אפשר לשום עם להיות בעל דו פיצופין. אם תפיר ממשלת גרמניה את האחזה בנוגע לברית המסחר, אז תתפרד איטליה מברית המשולשת ותדבק בצרפת. כנראה בא בילאָו בין המצרים, שהרי כבר הבטיח להקרקעיים, לעשות את הפצם, ואולם מצד השני הוא עמל וטרה, להרגיע את רוחם במתנה מועטת. אמנם הקרקעיים עומדים עוד על דעתם ודורשים מכס מתבואת הארץ בסכום שבע מרק וחצי למאה קילוגרם (עכשיו

להם איזו אנשים פרטים, אשר על פי מקרה נחשבו על נוע ישראל. בהניין כזה לא נצליח לעולם, ודברים כאלה לא יעשו רושם. גם לא מטעם זה נמנעו רבים מחשובי הקתולים להתחבר אל האנטיסמיטים בימינו, אלא מטעם מדיני, ואפשר גם מתוך רגש אנושי. ווינדרורסט, למשל, היה בעל לב טוב ואוהב את הבריות. הוא אמר פעמים אין מספר: חלילה לי מלמוד להיהודים כמדתם, ואם הם נכערו בשכר הימים להיות בין בעלי השנאה נגדנו, אני יודע את נפש הנרדף. ואולם על פי שיטה מדינית התנגד תמיד לכל רדיפה נגד איזו כתה דתית, באמרו, כי את אשר יארע היום ליהודים, יעשה למחר גם להקתולים.

יש מבני ישראל המתרעמים על אלו הסופרים המשתתפים במלחמה זו, כי גורמים הם להגברת השנאה לישראל, ואולם שכנגדם טוענים: אין יהדותנו פוטרת אותנו מחובותינו האנושיות. אנו רואים בשאיפות הקתולים והישועיים סכנה עצומה לחיים המדיניים וההתפתחות הטבעית של המין האנושי, ובתור בני אדם — ולא בתור יהודים — אנו עושים את חובתנו להשתתף במלחמת מצוה זו. ועוד, הלא אתם רואים, כי למצב ישראל בעמים נרמה השפעת הקנאים האלה קלקול מרובה. נניח, כי באמת נעלה עלינו לשעה את חמתם יותר ויותר, ואולם עם בטול כחם והשפעתם תבוטל גם השנאה מאליה, ושוב לסבול צער לזמן מועט מאשר להיות בצרה כל הימים. גם הטענות האלה אינן חדשות, ובאמת אין פתרונים לשאלה זו די צרכה. אמת הדבר, כי במעט יוטב מצב היהודים בצרפת אם תבוטל השפעת הקנאים, ואפשר כי עוות הדין כמאורע דריפוס לא יהיה עור. ואולם אין מאורע דריפוס המחלה בעצמה, אלא אחד מסימני המחלה, ולא זהו העיקר לנו, אם יעשה לאדם צדיק עול במשפט (דבר שהיה וידה תמיד), אלא אם תתגבר השנאה לישראל באופן מוחש בחיים המדיניים והחברתיים. לזוגמא נראה את מצב הענינים בממלכת אוגנריה, אשר שם נלחמו היהודים בכל תוקף ועזו בהכניהם הקנאים ועזרו להממשלה הרבה והרבה, כדי להגביר ממשלת הרשות המדינית על הדתית, ואולם בחיים החברתיים נתרבה ההפסד בשנים האחרונות, והחיים החברתיים משפיעים גם על הממשלה, כאשר הוכיח הנסיון למדי. אם אין דעת הקהל נוחה ליהודים, לא יועילו החקים היותר טובים להטבת מצבם.

באמרו, אין את נפשי, להמציא פתרונים לשאלה הסבוכה הזאת, ואנו רואים על פי הנסיון, כי איך שיתחשו היהודים למלחמה זו, אם יעמדו מנגד או אם ילחמו גם הם, תמיד נמצא קלקול והפסד בזה, ולעולם לא יצאו ידי חובת הבריות. ואולם רוצה אני לרמוז על חזון נפלא בתולדות העמים. אנו רואים את מצב הפרוטסטנטים בצרפת, אשר אמנם נסו בימים האחרונים לנעת בזכותיהם וכבר החלו הקנאים לזרוק בהם מרה, אבל לא יכלו להם. מספר הפרוטסטנטים בצרפת מרובה ממספר היהודים בארץ הזאת, אבל קטן הוא, למשל, הרבה ממספר היהודים במדינת אוגנריה. ואפילו אם נמאן לקחת לנו דוגמא וראיה מהיהודים באוגנריה מפני שאינם שווים כלם במעמדם הקולטורי, הנה נוכל להשוות את הפרוטסטנטים בצרפת ליהודים בגרמניה (מספר אלו כמעט כמספר אלו), וגם הפרוטסטנטים בצרפת נחשבים בכלל למרובי השכלה וכשרון, וכבר בדיקו ומצאו כי, בערך, גדול מאד מספר המלומדים שבהם, אשר גם עשו חיל ועלו למדרגה נבונה. עם כל זה לא עלתה מעולם שאלת הפרוטסטנטים בצרפת לחשיבות זו, כאשר עלתה שאלת היהודים בגרמניה. מה ששיבו רבים על זה, כי השאלה היא שאלת הגזע ולא שאלת הדת, אין זו תשובה מספקת. ולי נראה, כי אדרבה החלק הדתי של השאלה הוא גורם יותר לאופן פתרונה. להפוטסטנטים יש קרובים ונאאליים תקיפים, הקתולים יודעים, כי יש עמים עצומים וכבירים הנחשבים על הדת האוונגלית, ועד כמה שנדלה בימים האחרונים השנאה בין הצרפתים והגרמנים, אם תחל בצרפת רדיפה נגד הפרוטסטנטים, או לא יקונו להם עזרה מגרמניה, ורק העם יודעו בכל איבריו על מאורעות כאלה. על פי רגש אינסטינקטיווי וחוש, כי אי אפשר בעת, להתנהג באופן כזה עם הפרוטסטנטים כאשר יעשו ליהודים.

עם כל זה אין לכחש, כי סבת הדבר מונחת באיזו בחינה גם בטבע היהודים, וכזה אינו מלמד עליהם קטגוריא, כי יתכן, שכמה מנשיותיהם וממנהגיהם לא ימצאו חן בעיני עם הארץ, אם כי בפני עצמם הם טובים ורצויים. הסבה הראשית היא רק הברדל הסכני, מכיל

זה מכבר, ואולם בכמה פרטים נוגע הוא גם במצב היהודים בצרפת. אין ספק, כי הגברת השנאה לישראל בארץ, אשר שם נשכחה זה כמה דורות, יצאה מתחלה מירי דימוגים ידועים בעיר הכירה, ואולם ברבות הימים חברו אליה הישועיים ועשאוה לשיטה מדינית ויסדוה על בסיס קבוע. שפה אחת ודברים אחדים לכל שונאי בני ישראל בכל ארצות מושבותם, וגם שיטה אחת להם בכל מקום ובכל זמן, אמנם נמצאה השנאה לישראל בקרב לב עמוק, שאלמלא כך לא היו יכולים הנרגנים ומפחית הריב להפחית את האש הזאת ללהב אוכלה, אבל עם כל זה עלינו לדעת, כי טבע הרגש הזה כטבע כמה רגשות אנושיים בלתי רצויים. בשעת שלום ושלוה, כאשר לא תהיה השנאה לשיטה מדינית ולאומית, למיצר שהחזיקו בו רבים, האחד מתבייש מפני חברו להביע רגשו זה בקהל רב, ומכיון שלא יפרה וירבה, ממלא הוא הולך ומתמעט. רגש כזה משיבוע מרעיבו, מרעיבו משיבוע. כל מה שישתדל האדם, לכבוש את רגש השנאה שבו, הוא ממעטו ומפחית את כחו, וכל מה שיוסיף להוציאו לפעולה הוא מגדלו ומרחיבו ומרבה את כחו.

ובאופן כזה היתה בצרפת השנאה לישראל הולכת ומתגברת משנה לשנה וכבר הניעה לשעור עצום. קנאת הישועיים ועברתם הקשה לישראל אינה הסבה הראשית, ומכל שכן שאינה היחידה של האנטיסמיטיסמוס בצרפת, אבל סוף סוף מצאה התנועה הזאת עזרה גדולה מצד הקנאים האלה, שהרי השפעתם על העם מרובה מאד, ולהם הכסף וההוב, להם כח גדול — מוסרי — ובידם להגביר השנאה ולנטוע אותה עמוק עמוק בלב העם. עכשיו נוכחה הממשלה, כי לא רק לבלע ולהשחית את היהודים מנמחם ושאפתם, כי אם לשים את עלם על כל העם ועל ההנהגה המדינית. בימינו אלה משתדלת כל ממשלה מתנהגת בנבונה — אפילו אם תהיה קונסרוואטיבית במאד — להגביר כח על כל החיים המדיניים והמוסריים, והיא יודעת ומבחינה, כי הרשות הדתית דוחקת את רגליה. הנסיון ההיסטורי הוכיח למדי, כי אין שתי הרשויות האלה מושלות כאחת, ואם תגבר הממשלה הדתית, בהכרח תכניע את הרשות המדינית תחתיה. רק בימי פליקס פור, אשר ברפיונו ובאיכשרונו היה ביד התקפים ובעלי האגרוף שברורו כחומר ביד היוצר, היה אפשר, כי תהיה כל הארץ בידי הקנאים האלה, והממשלה החרישה לה. עתה מלאה סאתם, והרשות המדינית הוכרחה לצאת נגדם ביד חזקה כדי לפרוק את העול הקשה הזה מעליה. אין אנו מאמינים בהתמדת התנועה הזאת לימים מרובים, ואפילו החקים אשר חקקה הממשלה כעת לתכלית זו, אין כחם גדול כל כך, לבטוח בהם לאורך ימים. כבר אמר חכם אחר: לא החקים הם העיקר, אלא ההנהגה המדינית; הנהגה מדינית טובה תצליח נסעל פיקים שאינם טובים, והנהגה מדינית רעה לא תצליח גם בעזרת חקים טובים. אם במקום נשיא הרפובליקא כמו לובע יאב מחדש אדם כפליקס פור, אז יתחדשונם הנזרות למרות פיקים הטובים והרצויים. אין אני יודעים, אם נקבע בלב העם החפץ, להסיע את עול הישועיים, ואם באמת כבר כחלה נפשם בתעלולות הקנאים, קרוב הדבר — כאשר אירע כבר הדבר בצרפת פעמים אין מספר — כי אין זה אלא חזון עובר. ואולם לא בשאלה זו אנו עסוקים, אלא בחקר יחוס היהודים, אל המאורעות האלה.

ידוע, כי ממש כאותם המאורעות היו גם בממלכת גרמניה בראשית ימי הוסדה מחדש. הקתולים היו תמיד עוינים לממשלת פרוסיה, ומעת שנספחו לממלכה הזאת כמה מדינות, אשר רוב יושביהן הם קתולים (שליזיה, פוזנא, מחוז הרינס וכו') נלחמו תמיד בפרוסיה, אשר ההנהגה הראשית שלה היא אוונגלית. מובן מאליו, כי היה זה למורת רוח הקתולים, לראות את ממשלת פרוסיה עומדת בראש ממלכת גרמניה, ואז קמה מלחמה עצומה בין ממלכת פרוסיה ובין הקתולים, המלחמה הנודעת בשם "מלחמת הקולטורא". אומרים, כי במלחמה זו השתתפו הרבה גם היהודים, וזה העלה עליהם את חמת הקתולים לאין מרפא. כאשר החלה השנאה לישראל בגרמניה זכרו להם קצת הקתולים (ואמנם רק קצת הקתולים, כי ראש המדברים ווינדרורסט התנגד כל ימי חייו לתנועה זו, וכן הרד ליבר שקם תחתיו) ליהודים, את אשר עוללו להם אלו בימי המלחמה ויאמרו לנמול להם כפעלים. מובן מאליו, כי אין חפצי לטעון נגד זה ולומר, כי סוף סוף רק איזו יהודים עשו זה מטעם עצמם ולא מטעם היהדות, באופן כי לא יצדקו הקתולים עכשיו, לנמול לכלל היהודים, אה אשר עשו:

ובכן, הלא הוא לכאורה נבר אשר יצלה לכל והראוי להיות מכובד בעיני כל. אפס כי יש בו חסרון אחד: זה חסרון כים מלא וגדוש. לא מן הענינים הוא, הו'; כי אז הלא היה חשוב כמת ולא היה כדאי לאבד עליו אף טפת דיו אחת. אבל גם לסוג העשירים לא יוכל להחשב. הרוצה להתעשר בזמן הזה, ולפי מושגי העשר של עיר גדולה, צריך שיהיה דוקא בעל צד אחד ויבש עד מאד; צריך להפנות את כל חושיו רק אל נקודה אחת, אל נקודת הכסף; צריך שיהיו עיניו ולבו רק במסחרו או במלאכתו, ואסור לו לחשוב מהשבות של השכלה, לאשל השכלה עברית ולא של השכלה כללית, ואציל של השכלה עברית וכללית גם יחד. לכן מובן מאליו, כי המשכיל העברי המשתדל בלי השך להעשיר גם את השכלתו הכללית וגם את השכלתו העברית, אי אפשר לו בזמן הזה ובעיר גדולה להרבות גם עשרו החמרי. לכל היותר הוא נחשב לסוג "בעלי הבתים הבינונים". ובעיר גדולה אין בעה"ב הבינונים תופסים שום מקום בחברה— אין "מתחשבים" כלל עם האנשים האלה.

אבל מלבד הקללה הרובצת על כל בעלי הבתים הבינונים בעיר גדולה, עוד הורע כחם של המשכילים העברים מפאת סבה אחרת— מפאת השכלתם העברית. אמנם גם ההשכלה הכללית איננה נותנת עוד את בעליה להן ולכבוד גדול בעיני הקהל שלנו, אם אין בה תערוכה מסוימת של "כסף וזהב"; אבל להפ"ח גם השפלה לא תשפיל את כבודו, ויש אשר הד"ר או סתם בעל "יארליק", גם אם איננו מן העשירים, זוכה לעלות "לגדולה צבורית" בעיר גדולה, אם רק יעם הארץ גמור היא כדאי בעיני. אבל ההשכלה העברית היא ממש נגע צרעת לבעליה. המוציאה אותו "מחוץ למחנה" ופוסלת אותו לכל כהונה ומשמרת כבוד. היהדות היא צרה, בין ישראל לעמים; אבל ידיעת היהדות, ריל ההשכלה העברית, היא צרה גם בין יהודי ליהודי אֶחָיו. השכלה עברית לא תכופר לבעליה, גם אם היא בטלה אצלו באלף ידיעות אחרות. גם אם השכלתו הכללית של המשכיל העברי מרובה עשרת מונים מזו של בעל "יארליק" הבור, לא תועיל לו לכסות על פשעו ועל מומו המוסרי: זו השכלתו העברית. לא איש פרדוקסים אני ואינני מדבר בלשון נוזמא. אני מוסר דברים כהויתם, דברים אשר ראו עיני ברוב קהלותינו הגדולות והנאורות. ולא עוד אלא שראיתי ונוכחתי כי גם המשכיל העברי אשר זכה ל"יארליק", נקל בעיני החברה הרבה יותר מבעל "היארליק" הבור. ולא עוד אלא שראיתי ונוכחתי כי לא יועיל גם הון להתם קלה את הטאת ההשכלה העברית; ראיתי משכילים עברים שהם גם עשירים, ובכל זאת הם מרוחקים בזרוע מהר הקהל ומכל מוסדות הצבור ולפעמים גם מ"מקומות הכבוד" שבבחינו.

אפשר ללמד זכות במקצת על גכאי בהכ"נ בערים הגדולות, על מנעם כבוד מהמשכילים העברים. הם צריכים לדאוג ביחוד להרבות הכנסות הבית, לכן הם אומדים את האדם לא לפי השכלתו כי אם לפי מעותיו, לכן הם מעמידים במקומות הכבוד את בעלי הכים שהם יכולים לשלם ביד רחבה במחיר "עליה" שמנה וית' מיני הקפיד. ובכ"ז אין הטעם הזה מספיק לזכות את ארחס, כי סוף כל סוף הנה מנהג מגונה הוא, המרגיל את העם לכבד רק את מי שיש לו ממון ולבטל את מי שהכמתו מרובה ממעותיו. ומלבד זאת הנה גם לגכאי בהכ"נ יש אֶיפֶה ואֶיפֶה: אם יתעה לפעמים איזה בעל "יארליק" בור ובא לבהכ"נ, הם מנשלים ומנשאים אותו ונותנים לו מקום כראש, ממש כמו שהם עושים ל"פקיד החבל" או לסתם גנאי של נוי" אשר הואיל לאצול מהדור על ה"יודען-שול"— מה שאינם עושים מעולם למשכיל עברי. והמנהג הזה מועיל לא מעט להבוז את ההשכלה העברית בעיני העם.

שנחרון משפט, איזה יבשר יותר. לבאור הדברים האלה אספר, מה שאירע לי פעם אחת בחיי. לפני כמה שנים נודמתני במסע לשעות מרובות עם אדם בלתי נודע לי, ובלעדינו אין איש במחלקת העגלה. ובאשר ארכה להיושב למולי השעה פתח ואמר: אדוני! אמנם זו היא מדה מכוערת של היהודים, לפתוח בשיחה עם כל אדם, אפילו עם מי שאינו מכירם, אבל בהיות שכבר ארכה לי השעה, הרשני אדוני לשאל, מה הוא דרכך ועד איזו תחנה נסע ביחד— ובכלל נשיה מעט. על זה עניתיו: אני בעצמי יהודי, אבל למורת רוחי אין בי המדה המשוכללת של היהודים, להיות איש רעים להתרועע. וכי כסבור אתה, שמדה זו טובה ומשובחת היא, כי ישבו בני אדם יחדו ומרוב נאווה נמנעים מלספר אחד עם הבור? וכי לא יותר טוב הוא כי יתרועעו אנשים זה עם זה?

ובאמת מצאתי בתורת המוסר של שטיינשטאל, כי מדה זו, אשר עליה מגנים את היהודים, היא אחת המדות המשובחות ומפרטי המוסר הטוב. הא למדת, כי נוכל להרוץ משפט: כבודה וכוה נבדלים היהודים מעם הארץ, וזה מעורר רגש איחפץ ולפעמים גם שנאה נגדם, אבל בעצב הרבר לא הוחלט עוד, כי היהודים החטאים והם הצדיקים.

ש. ב"ד.

פרוסיה.

(המשכילים העברים ועסקי הערה).

זה לא כבר הודה סופר משכיל ולא בוש לאמר במכ"ע עברי: לבית הכנסת אינני הולך ובעסקי העדה אינני מתערב. והודאה מעציבה כזו אנחנו שומעים לעתים קרובות מפי משכילים עברים, ביחוד בערים הגדולות. ויש אשר הם בושים מהודאתם זו, ויש אשר הם מתנאים בהודאתם זו, הכל לפי השקפתם על הסבה שנרמה להם להיות בבחינת "שב ואל תעשה".

כי הסבה אהת היא. רכשכיל העברי איננו נכבד ונחשב עד מאד, לא בעיני ההמון הדל ולא בעיני ההמון העשיר, לא בעיני ההמון הגם ולא בעיני ההמון "המתנאור". בבית הכנסת מעמידים אותו במקום אשר משם יראה את אחוריהם של בעלי הכים; ובחדר הקהל אינם מניחים אותו כלל להקנס. לכן, המשכיל העברי המוקיר את כבודו, מוקיר גליו מכות הכנסת ומחדר הקהל. לכן יש אשר יבוש, בדעתו כי הוא מוכרר לעשות זאת, יען איש דל ערכו בעיני הבריות; ויש אשר יתנאה בזאת, בהשיבו אל לבו כי הוא איננו נזקק אל הכבוד המדומה הזה למען היות "דבר מה".

ואולם בטרם אפרוש לפני הקוראים את התוצאות המעציבות של החיון הנפרץ הזה, הנני לסמן ולתאר בדיוק את המושג "משכיל עברי" שהוא נושא מאמרי זה.

"המשכיל העברי" הוא מין מיוחד המצוי כמעט רק בערים הגדולות והנאורות. זה איש הכורך תורה והשכלה ואוכלן ביחד ומעכלן ביחד. זה איש אשר השכלתו הכללית היתה לו לעזרה לגלות את המאורות הגדולים שבתורת ישראל, ואשר השכלתו העברית (ריל ידיעת התורה והתלמוד וכו' ותולדות ישראל) למדתה להבדיל בין הקליפה ובין התוך של ההשכלה האירופית ותרבותה. זה איש האוהב את היהדות, לפי שהוא מְפִידה היטב, והיודע בכ"ז גם את מסקנות התקירות החדשות שבחדשות. זה איש המתרפק בחבה יתרה על השפה העברית, אף כי הוא יודע היטב גם לשונות אירופיות. זה איש אשר לבו ונפשו נתונים לדברי ימי ישראל בעבר ובהווה, ובכ"ז הוא בקי היטב במלי דעלמא ובכל שאלות הזמן. בקצרה, זה איש אשר איננו בעל צד אחד, לא בהשכלתו העברית ולא בהשכלתו הכללית.

מעשים כהנה וכהנה היו והיום ברוב קהלותינו הגדולות. ואני חוזר ושואל: מדוע? מדוע נמסר עולמנו הקטן רק בידי עשירים הדיוטים בצירוף איזו "מתנאורים" בורים? אינני שואל עוד: מדוע לא ימשכו ה"ראשים" אליהם את המשכילים העברים? זו איננה שאלת הכס. הן ה"ראשים" בושים ויוראים להכניס למחיצתם משכילים עברים – פן תגלה ערותם והדיוטותם. אבל אני שואל: מדוע מרכיב הקהל אלופים כאלה לראשו? מדוע יבחרו רק הדיוטים מזוהבים או הדיוטים "מדופלמים" בכל מוסד של צבור ואף כי במוסד של השכלה? הן ה"ראשים" לא שולחו אלינו קושמים וגם לא משים מקום גבוה, כי אם נבחרו בידי אדם, בידי הקהל העברי. ומדוע יבחרו בהם ולא במשכילים עברים, אשר באמת רק להם המשפט לעמוד בראש כל מוסדות הצבור ואף כי במוסדות של השכלה?

ועל השאלות האלה אני יודע רק תשובה אחת: עבדים היינו, עבדים היינו לממון. ויען כי לבעלי הממון יש טעמים חשובים לירוא ולהתבייש מפני המשכילים העברים, לכן לא יהיו הקהל לעשות שלא כרצונם... ובין כה וכה וכל מוסדות צבורנו ומוסדות השכלתנו נהפכים להנוטים, לפגרים מתים, והמעט שלא ימלאו תפקידם, כי עוד יהיו כרקב לישראל, להרבות הקבצנות ולהרבות הקאזיאנות.

הד"ר הירצל קרא אל הציונים את הקריאה הגדולה: לכו וכבשו את הקהלות! בננתו רצויה מאד: להוציא את עסקי צבורנו מירי העשירים, אשר לבם קר ככספם, ולהכניסם לידי אנשים בעלי רגש, בעלי רגש לאומי. ואמנם הירצל איננו משכיל עברי, ולכן חשב כי הציונים שלו הם רק הם מוכשרים לעמוד בראש הקהלות ובראש מוסדות הצבור. אבל אנחנו יודעים כי הציונים הנדחקים עתה לחדר הקהל, אינם עלולים גם הם להוציא את מוסדות הצבור, וביחוד את מוסדות ההשכלה שלנו, מצב הקפאון והיובש האיום אשר יצרו ידי עשירינו ובעלי ה"ארליקים" שלנו, ולפחת בהם רוח חיים, רוח עברי לאומי טהור. כי גם ראשי הציוניות בארצנו הם רק יעמי הארצות "מדופלמים" אשר היהדות וההשכלה העברית זרה להם לגמרי. לא הייתי חפץ להזכיר בזה את המאמר התלמודי, העמוק והאמתי עד מאד: קשים גרים לישראל כספחה – אבל האמת נתנה להאמר: רק המשכילים העברים הם הם עברים לאומיים באמת ובתמים. לכן עלינו לשים פנינו לא אל הציונים בכלל, כי אם אל קלתם ושמןם, אל המשכילים העברים, ולקרא להם את הקריאה הגדולה: לכו וכבשו את הקהלות!

A.

במכתבי העתים.

ימים טובים באו לשפה הזרונתית. תחת אשר לפנינו נתנו אותה כל משכילינו לקלסה ולשנינה, ויחרקו שן על המנוולת הזאת אשר עָמָה אותנו להרפה בעיני סביבותינו, וינחמו את נפשם בתקוה כי עוד מעט ונכרתה ונכחדה הלשון הנלעגה הזאת מקרב היהודים, – הגה עתה קמו לה מליצי יושר המהפכים בזכות קיומה ואינם רוצים כלל במיתחתה. ולא עוד אלא ש"הלאומיים" החדשים, מאהבתם שהם אורבים את כל "עתיקותינו" ומקנאתם שהם מקנאים ל"עצמיותנו", החלו להקדיש ולהעריץ אותה ויעשוה כמעט לעמוד התוך של היהדות הלאומית, וכל המקל ראשו כנגדה חשוד על "ההתבוללות" וכל רגליו טעונות בדיקה שמה אינן עומדות על הפדונרמא הבולאית.

אבל אם אפשר ללמד זכות במקצת על נכאי בהכ"נ, הנה אין למצא כל זכות על הרהקת המשכילים העברים מ"הדר הקהל" ומכל מוסדות הצבור. בקהלותינו הגדולות מונהים כל עסקי העדה כמעט רק בידי "בעלי הכתים הגדולים", כלומר בידי אנשים אשר כל אונם בהונם. ראשי העדה הללו משליכים לפעמים פרוורים, איזו משמרת כבוד, גם לבעלי "ארליקים" לא עשירים, אם רק בורים גמורים הם; גם יש אשר יתנו מכבודם לבישר ודם פשוט, לאיזה בעה"ב בינוני, שהם בטוהים בהכנעתו ובשתיקתו. אבל בשום אופן לא יכניסו לחדר הקהל שלהם את המשכיל העברי. ומדוע? לו היו מוסדות הצבור מתקיימים רק בחסדי הראשים העשירים, אזי היה בודאי השכל מהיב להעמיד בראש המוסדות רק אנשים עשירים שיכולים למלא את כל החסרונות והדיפציטים. אבל נער הייתי גם באתי בימים ולא ראיתי ראשי מוסדות צבור הממלאים מכיסם אף דיפציט של שקלים אחדים. כשתכלה פרוטה מקופת המוסד יתאספו הראשים לאספה אחרי אספה להתייעץ ולהתיכח איך לפתוח את הארנקי של ההמון הגדול, אבל בכיסם הם לא יפשפשו וארנקי שלהם ישאר הדוק היטב בכתהלה. לכל היותר יתנו לפעמים נדבה למוסד הצבור שהם עומדים בראשו, אבל הן כזאת יעשו גם כל בעה"ב וגם המשכילים העברים בכלל. ולא עוד אלא שבין בעה"ב שאינם "ראשים" יש הנותנים הרבה יותר מכל הראשים העשירים, ובמה אפוא יפה כה העשירים לקחת בידם את כל עסקי הצבור? ובמה הם ראויים ומוכשרים יותר לעמוד בראש כל מוסדות הצבור?

ומה שמתמיה ומעצב עוד יותר, זה החזיון הנפרץ בקהלותינו הגדולות, כי גם בראש מוסדות של השכלה עומדים אנשים אשר יש להם תעודת סוחר ממדרגה הראשונה, אבל לא תעודת השכלה עברית. והן מוסדות של השכלה ליהודים נזקקים בודאי לקראות של משכילים עברים, ר"ל של אנשים אשר מלבד השכלתם הכללית הם יודעים היטב גם את היהדות ואת תביעותיה וצרכיה. הלא? אבל לא כן יחשבו ראשינו העשירים. משום כסות עינים הם מושכים ל"קומיסותיהם" ול"קומיסותיהם" איזו בעלי "ארליקים" בורים, אבל את המשכילים העברים (אפילו אם בעלי "ארליקים" הם) לא יתנו לנשת אל "מקדשיהם". הנה, למשל, בעיר גדולה יש מוסד נכבד של השכלה, של השכלה ליהודים, ולמוסד הזה יש הרבה "קומיסות", תחתיות שניות ושלשיות, כנהוג, ואחת הקומיסות נקראת בשם הגדול והנורא "קומיסיה לעניי ספרות והיסטוריה" (כמובן של היהודים) ובראש הקומיסיה המצלצלה הזאת העמידו ראשי המוסד יעם הארץ גמור, אשר לא רק שאינו יודע צורת אות עברית, כי אם בכלל איננו יודע אף ידיעת א"ב מכל דבר הנוגע ליהודים וליהדות! מזבן מאליו, כי הקומיסיה "המלומדה" הזאת פרוחה נשמתה תיכף בהוסדה, כי במשך שתי שנות קיומה הקהיל גְּשִׁיָּא "המלומד" את הכריה שתי פעמים, וגם זה רק לצורך בהירות.

שוב מעשה במוסד של השכלה ליהודים אשר בראשו עומדים, כנהוג, רק בעלי ממון ובעלי "ארליקים", בורים. וינעצו הראשים ליסד ביבוליותיקה גדולה להכמת ישראלי. לא מפני שהם מצאו דבר זה לנכון ולנחוץ, כי אם מפני שדעת הקהל דרשה כזה מהם בחזקה. ובכן נגשו אל יסוד הביבוליותיקה. מכל פנות העם גשלו אל הביבוליותיקה ספרים למתנה, ספרים בכל מקצעות חכמת ישראל ובכל הלשונות. ואחד מראשי המוסד והוא עשיר מופלג וגם בעל "ארליק", רחש לבו דבר טוב להעשיר גם הוא את הביבוליותיקה בספרים יקרים, ויקם וישלח אליה במתנה נמירה עשרה גליונות נפרדים של מִכְּעִי לועזי לרגמנים! ואיש לא ירק בפניו,

מדקדקים מאד בדבריהם שיתאימו עם חקת ההגיון. ולכן גם הסופר ד. ש. אשר כתב במכ"ע, "אסט אונר וועסט" מאמר גדול בשבח השפה הורנונית איננו דובר אנל, שתהיה היא לשפתנו הלאומית בשותפות עם שפת עבר, — כי אם הוא דורש בהגיון ישר כי השפה הורנונית תהיה רק היא לבדה שפתנו הלאומית, ושפת עבר לא תזכר ולא תפקד עוד.

זהו, לכהפ"ח, מה שקוראים, "קאנסעקווענט" בלע"ז. שתי שפות לאומיות אי אפשר לעם אחד היושב על אדמתו (כי שני הסופרים הנ"ל נקאים לימים הבאים), לכן מובן מאליו כי עליו לבחר לו שפה לאומית אחת, וממילא מובן כי השפה הלאומית הזאת היא השפה הורנונית, יען כי סוף כל סוף היא מין "אידיום" אשכנזי המובן לנרמנים וגם ליהודי הנרמני הנ"ל יותר משפת עבר. ואמנם אנחנו רואים כי הסופר הזה נוהר יותר מהסופר במכ"ע הפאריזי, ולא רק שאינו מעמיד את נפשו בסכנה בשביל הורנון, כי אם, להפך, סמוך לבו ובטוח כי בהעריצו את הורנון ימצא חן בעיני הנרמנים אשר בלשונם הוא כותב. בכלל, זה דרך אחינו באשכנזי משכבר הימים להביא את הורנון למפות על אשכנזיותם של היהודים, ובאמת איך יעזו האשכנזים את פניהם לפקפק בלאומיותם הנרמנית של היהודים היושבים בנרמניה, אחרי אשר אפילו היהודים שנלו מאשכנזי זה מאות בשנים עורם מחויקים בקשויות ערף בלשון האשכנזית, כביכול, שהביאו אתם לארצות נדודיהם!

ואולם אנחנו היהודים היושבים ברוסיה אין לנו לכאורה שום סבה להראות לאשכנזים את אדוקותנו בלשון המקולקלה שהעלו אבות אבותינו מארצם, ואולם תחת זאת יש לכל היהודים שבכל הארצות, וביחוד לאלה המתאמצים לפתות את עצמם ואותנו להאמין כי "עברים לאומיים" הם, — לכל היהודים יש סבה נכונה והגיונית להראות לכל העמים את אדוקותם בלשון אומתם, ר"ל בשפת עבר, האין זאת?

אמנם הסופר היהודי האשכנזי הנ"ל אומר: "נקל יהיה לעשות את הורנון לשפה קולטורית מעשות את הלשון העברית לשפה חיה". אבל, במטותא מכס, "לאומיים" חדשים, אל נא תתערכו בדברים שאינכם מבינים בהם כלל! כתבו אל היהודים כטוב בעיניכם, רק בתחית הלשון אל נא תנעו! הניחו נא את השאלה הזאת לאנשים שאומנתם בכך, ר"ל לאנשים המבינים עברית והכותבים והמדברים בה לא גרוע ממה שאתם כותבים ומדברים בלשון הורנונית החביבה עליכם כל כך. ובכלל אינני יודע מה לכם כי נזעקתם? אם רצונכם לדבר ולכתוב ורגונית, מי זה מוחה בידכם? רצונכם לתקן ולשנות את הורנון עד שיהיה קרוב ממש ללשון האשכנזית דהאידינא — מדוע לא? רצונכם לעשות את הורנון לשפה הלאומית שלנו לכשיבוא אליהו — טוב מאד. אבל הביאו לנו מראש את אליהו הנביא — ואני מבטיחכם כי עד שיצליח לכם הדבר הזה, לא יהי עוד כל זכר לשפה הורנונית ברוסיה. אינני יודע אם עד העת היא תצליח שפ"ע להיות לשפה מדוברת, אבל בטוח אני כי בכל זמן ועדן יהיה נקל יותר לעשות שפ"ע ללשון חיה מלפתות משכילים עברים להאמין כי הורנון האשכנזי הוא שפתם הלאומית! להאמין כזאת תוכלו לפתות את האשכנזים השוטים ולא אותנו.

בין שתי הקצוות האלה, בין "אוכלי" הורנון ובין המעריצים והמקדישים את ה"טלאי הירוק" הזה, נמצאו אנשים נבונים ומיושבים אשר השיבו אל לבם לאמר: "אמת הדבר כי השפה הורנונית חרפה היא לעמנו, אבל הן אי אפשר לאלפי אלפים אנשים להחליף כן-רגע את לשונם כהחליף איש את בגדו, ומה גם כי רוב המדברים בלשון הנלענה הזאת אינם מבינים שום לשון אהרת. לכן עלינו להשתמש באותה הלשון הבזויה בעצמה לתקנת המדברים בה: נכתב נא בה ספרים ומכתבי עתים להעיר ולהאיר את המון עמנו, להורותו דעת, תרבות וטוב טעם, ואז יתעורר העם מעצמו ללמד את פיו לדבר ככל האדם, אם בשפת המדינה ואם בשפת עבר". ואחרים הוסיפו, לאמר: "נשתדל נא, ע"י הספרות הורנונית בעצמה, להבין להמון עמנו מה בזויה ונלענה היא הלשון המדוברת בניהם, וכי חרפה היא לעם, אשר לו קולטורא עתיקה ולשון קולטורית עתיקה, לדבר בורנון מקולקל של לשון נכריה אשר אין לה כל דבר עם לאומית".

הדברים הנכונים והמתונים האלה העלו עשן באף, "לאומיינו" החדשים. "מ"מ-מה?" קראו הגדיים האלה בהעמיד פניהם כתישים, "הכאמצעי תעשו את לשוננו הקדושה, את הורנון של האשכנזים שלפני לוחית? ההיא תהיה רק כאמצעי להשכיל בה את העם עד אשר יקין בה בעצמו? לא! השפה הורנונית צריכה להיות מטרה בפני עצמה, אנחנו מחויבים לכלכלה ולטפחה, למען תהי לנו לשפה לאומית. הלא היא הלשון אשר בה דברו אבותינו ואבות אבותינו! הלא היא הלשון אשר בה הורו מלמדינו ומלמדי מלמדינו! הלא היא הלשון אשר בה, "פסקן" שאלות רבנינו ורבני רבנינו! הלא היא, וכו'.

נדברים האלה, בקירוב, דבר זה לא כבר אחר מ"לאומיינו" החדשים, בשפת צרפת ובחום ובתלהבות ובהתפעלות המסוגלים ביחוד ללשון דיורלוד וחבריו השוביניסטים. הלא הם כתובים על מכה"ע הצרפתי, ל"עקא סיאניסט". ואמנם אנחנו רואים כי ה"לאומיים" החדשים שלנו מוסרים ממש את נפשם על קדושת הורנון. כי הלא מסירת נפש היא לעלה ולקלס ורגון אשכנזי במכ"ע הכתוב צרפתי והנדרס בעיר פאריז. הן עתה יש הצדקה לצרפתים הקנאים לאמר כי כל היהודים הבאים לצרפת הם "אגנטיים" של ה"פריסיענס", וזה האות כי הם משתדלים לחבב על אחיהם את הורנון האשכנזי... אכן זוהי מסירת נפש הראויה לדבר יותר נכבד!

ואולם הסופר היהודי הצרפתי הנ"ל עושה הנחה גם למשכילים העברים -- ובשביל כך תבוא עליו ברכה! הוא מנבא עתידות טובים גם לשפת עבר העלויה, כי היה תהיה גם היא לשפתנו הלאומית. כלומר: השפה הורנונית תהיה לשפתנו הלאומית, והלשון העברית תהיה לשפתנו הלאומית. כלומר: השפה הורנונית תהיה לשפה הלאומית להמון עמנו וללאומיים הכותבים צרפתיים במכ"ע פאריזי, והלשון העברית תהיה לשפה הלאומית סתם כך, וזה מה שרצה לבאר.

ובאמת יש דוגמת זו גם בעולם הזה, למשל, היהודים שבאשכנזי מחליטים, כי הם אשכנזים לאומיים, ובכל זאת חוטמם הוא עברי לאומי, ויש אומרים כי גם הדם הנוזל בעורקיהם הוא עברי לאומי.

ואמנם הכל יודעים כי הצרפתים צולעים לפעמים על ירכם בנוגע להגיון ישר. ולכן גם היהודים ה"לאומיים" הכותבים צרפתיים במכ"ע פאריזי אינם מקפידים עד מאד על ההגיון. לא כן האשכנזים, זה העם החוקר והמעמיק שכל דבריו צרופים ומוזקקים, הגיוניים ומדויקים. ולכן גם היהודים הלאומיים הכותבים אשכנזית במכ"ע היוצא לאור בנרמניה,

מאורעות ומעשים.

— למכ"ע "וואסחאד" מודיעים, כי ה' י. א. האלפערין מפינסק הודיע להכרה של מניות לבנין בתים בפטרבורג, כי נכון הוא להרים נדבתו 20,000 ר' לבנין 4 בתים לעניים בעיר פינסק, אם תתן החברה את שאר הכסף הנחוץ לבנין עד 60,000 ר' ותקבל על שכמה את עבודת הבנין.

— בהאספה הכללית של המשחקים על הבמה, שהיתה עתה במאסקווא, הציעו שתי הצעות: (א) כי האספה תשתדל לפני הממשלה, בדבר הנתן זכות הישיבה בכל רחבי הממלכה למשחקים עבריים, (ב) אחרי כי המזמרים והמנגנים בבתי התיאטרות הם רובם יהודים או נתיני חו"ל, ע"כ נחוץ להשתדל, כי למקהלות המזמרים ונגנים לא יתקבלו יותר מן 50% יהודים ונתיני חו"ל, והשאר צריכים להיות רק רוסים בעלי האמונה השלטת. אחרי מושא ומתן ארוך קבלה האספה ברוב דעות את ההצעה הראשונה, או נשמעו קולות מכל עברים כי בהאספה נמצאו ע"פ יהודים והם קבלו את ההצעה, וע"כ הובאה ההצעה שנית לפני האספה ונדחתה ברוב רעות, אך באספה הכללית האחרונה ביום 18/III נתקבלה ההצעה עוד הפעם, והוחלט כי האספה תשתדל בדבר נתינת זכות הישיבה למשחקים עבריים חברי האגודה.

— הסינאט בפקודתו כון 11/12 1900 באר, כי אומנים יהודים אשר לא יוכלו לעסוק במלאכתם, לרגלי מחלתם או חולשת גופם, יש להם הרשות לגור מחוץ לתחום מושב ב"י בבית בניהם שיש להם זכות הישיבה שמה.

— המפקה על נכסי הממשלה בפלך חרסון ובסבריא ה' ס. נ. סאלמאוו, קבל רשיון משר עבודת האדמה לתת סך 12,600 ר' בהלוואה בלי רבית על מושך שש שנים להאכרים היהודים כמושבות העבריות בפלך יעקאטערינאסלאוו.

— הגענעראל-אדמיטאנט פ. ס. וואנאווסקי נמנה לשר ההשכלה ברוסיה, באגרת הרוממות שיצא ע"ש וואנאווסקי נאמר, כי הנסיון בשנים האחרונות הוכיח, כי נמצאו מנגרות גדולות בסדרי החינוך בבתי הספר, ונחוץ עתה לבקדם ולתקנם מעיקרם בלי איחור, ועל שר ההשכלה החדש הוטלה העבודה להחל בתקון בתי הספר. — נוראשית שנת הלמודים יפתח בווארשא ב"ס ללמודי תורת המסחר בעד נשים. הבית יהיה בעל שבע מחלקות, ומיסדו היא מ' אניעלא ווערעצקא, הנודעת כמוכחת בתורת הפדגוגיה.

— באודיסה נפתח בית-מחסה לסופרים ועוסקים במלאכת הספרות זקנים וחלשים, בית תכרא לעסוב"ש ע"ש המשורר פושקין, הפתיחה הוחגה ברוב פאר והדר. — המכ"ע "די וועלט" הורגוני חדל לצאת לאור מן 1/4 ולהמניעים עליו ינתן המורתו מכ"ע "Die Welt" בש"א או יושב להם כסף התתיבה.

— מא"י כותבים, כי פקודת חברת יק"א החליטה לכלי ליתן להקולו-ניסטים כסף קרימה (אוואנס) על חשבון הבציר העתיד לבוא. כנודע מתפרנסים האכרים ע"פ בכסף שהם מקבלים למפרע ע"ה הבציר הבא מחברת יק"א, ובאשר יעברו ימי החורף מתגבר המחסור מאד והקולוניסטים מוכרחים או ללוות כסף ברבית. האדמיניסטרציה הקודמת היתה נותנת להקולוניסטים מעות קרימה בכסופים קטנים שנכתה אותם אח"כ ממחיר הבציר. אמנם הסדר הזה לא היה טוב, כי הקולוניסטים היו מוכרחים לקנות הכל בהקפה ולשלם ככל אשר דרש מהם המוכר, אבל מצב הענינים הביאם לידי כך, ולא יכלו עשות אחרת. עתה הודיעה האדמיניסטרציה החדשה כי לא תוסף תת כסף קרימה לבני המושבות גדרה, רחובות, וואדיחאנין ולמקצת בני פתח תקוה, ולעשרים ושמונה קולי-ניסטים בפתח תקוה ינתן כסף קרימה בסך 20,000 ר. הקולוניסטים הם עתה במצוקה גדולה, ולרבים מהם אין כמה להחיות נפשם וגפש עולליהם.

— מפני כי הרב לאשכנזים בירושלים ר' שמואל סלנט הוא זקן וחלוש ואין בכחו לנהל עסקי הקהלה, ע"כ נבחר בעין חבר ועוזר לו הרב ר' אליהו דוד ראבינאוויץ אב"ד בעיר מינר. הרב ראבינאוויץ כבר בא ביום כ"ו אדר לירושלים.

— אספת הרבנים באמריקא, אשר היתה בעיר בופאלא ביום 7-8 יולי ש"ע, הוציאה לאור השבון פעולותיה. זה כמה שנים אשר רבני אמעריקא התאחדו לאגודה אחת, והם מתאספים מדי שנה בשנה להועץ בדבר ענינים צבוריים. מספר חברי האגודה יעלה למאה שלישים ושהה, ונטרתה היא להכין רבנים לקהלות ישראל באמריקא, ולחזק את יסודות היהדות בתוך בני ישראל יושבי אמריקא. היושב ראש הציע, כי כל רב בעדת יקרא דרשות פעמים בשבוע לפני בני הקהלה ע"ד ענינים הנוגעים להיהדות. האספה החליטה להכנס במו"מ עם לשכות "בני בריח" הנמצאות במספר רב באמריקא, כדי להכין תכנית מסוימת בנוגע לפעולותיהם

בעניני הצבור. למען הפיץ דעת היהדות בין העם ההחלט, לערוך שיעורי למודים ע"ד היהדות, ליסד מכ"ע מיוחד המוקדש לעניני האגודה ולהאריך את המו"מ עם מו"ל האנציקלופדיה היהודית הו"ל באמריקה.

— מכ"ע "דוואיש קרוניקל" מודיע, כי בבירת פרס בטעהעראן היו פרעות נגד היהודים בח' יאנוואר. השיך איבראהים עורר את ההמון להשמיד ולהרוג את היהודים, ובני האספסוף התנפלו על רחוב היהודים ויהרסו את בתי היהודים ויבזזו את רכושם, הרבה יהודים נפצעו פצעים אנושים. מנהל בית ספר חבי"ח בטעהראן הלך בליות נכבדי הקהלה אל הקונסול הבריטני ויספר לו את דבר הפרעות, ואז התייצב הקונסול הבריטני ה' גראהם לפני שר החיצון, והשר הרגיע את רוחו, ויבטיח לו כי פורעי הפרעות יענישו כדי רשעתם והנזקים יקבלו תשלומי נזקם. ביום השני בקר ה' גראהם את רחוב היהודים, ויחקור וידרוש ע"ד פרטי הפרעות. הנוק יעלה לסך 60,000 ר', השאך הפרסי בשמעו את דבר הפרעות צוה לתת תמיכה לנגועי הפרעות אלף פראנק ולעשות חקירה ודרישה.

אלין קיי

(Ellen Key).

מאת ר. בריינין, ברלין.

Ueber der Pforte unserer Zeit steht:
Verwerthe Dich!
Max Stirner.

בן דורנו כשהוא יוצא לשוק הוא מוצא הכל מוכן ומחוקק לפניו: נעלי-ידיים דקות ורכות וגם רעיונות מנוהצים ומלוטשים, צעצעים עדוים וגם הניזונות מסולסלים ומשפטים מפורטים בנוגע לחזיונות חיי הטבע והיי האדם. במחיר לא רב יקנו כיום את המסקנות האחרונות ואת פסקי-הדינים של כל חכמה ומרע ושל כל מקצעות הספרות. מוהו של בן דורנו הולך ונעשה למין בית-קבול גדול האוצר בקרבו המון ידיעות בערבוביא רבה, שבדי מחשבות ולקושי רעיונות אשר הרו והגו מלב אחרים ואשר אין ביניהם כל קשור אורגני. והמוה המפוטם יתר מן המדה בפרי רוחם של אחרים יחדל להיות מעין נובע והיה לקופת-רוכלים המלאה כל מיני סחורה העשויה בבתי מלאכה שונים. החמר הרב שמכנים בן תקופתנו מן החוץ אל נפשו פנימה, יתר מכפי כח עפולָה, ממעט את דמותה, עוצר את התפתחותה וגדולה ומשמש את צורתה המיוחדת. אַנטול פֶּרַנס אימר במקום אחר: הקריאה המרובה בספרים הוא מין שכוון רוחני המכלכל את שכלו של האדם ומשמש את מוהו.

ולכן יקרים והביבים לי הספרים והסופרים המלמדים את האדם לדעת ולהוקיר את עשרו הפנימי הסמוי גם מעינו הוא; יקרים לי הספרים והסופרים אשר יעירו את המחשבות הנרדמות בנו, ואשר ינבירו את אישיותנו ועצמיותנו, אשר יחיו בנו את החפץ והרצון להשתלם ולעלות מעלה מעלה, אשר ילמדו אותנו להגדיל ולהעצים את ערכי חיינו הפנימיים. אוהב אנכי את הסופרים אשר ילמדו אותנו להיות את חיינו אנו.

אם בעלי נפש מקורית אנהנו, או אינם מספיקים לנו אותם הנסיונות אשר קנו בני הדורות הראשונים, או גם רעינו וקרובינו בני דורנו אנו. אנחנו הפצים לקנות נסיונות, אם גם מרים וקשים, בנפשנו אנו. האהבה שאהב אבינו וזקננו איננה מִשְׁפִּיעָה את נפשנו, כמו שאיננה מחממת את לבנו עתה. הפצים אנחנו לאהוב ולשנוא, ליהנות וגם להגור מן התענוגים על פי דרכנו ובעצמנו, כרצוננו וכיכלתנו. גם את דובשם וגם את עוקצם של החיים הננורצים למעוס בעצמנו. אולם לא רבים המה

יגדל סך רגשות חיינו אלף פעמים יותר מאשר הוא עתה. חיינו יהיו הרשים, מלאים ורחבים והיותנו תהיה יתר עמוקה ויתר מקורית אם נערוב את לבנו להורות בהאמונה החדשה אשר רכשנו לנו, במקום זו אשר אבדה לנו; אם נתנהג ונעשה את מעשינו על פי החקים, היסודות והכללים אשר אנחנו מודים בהם בסתר נפשנו, ולא על פי אותם היסודות אשר כבר נפלו ונהרסו; אם נדע להוקיר את נסיונותינו, אנו, אם גם יבדלו מהנסיונות של אחינו-בדעה; אם נהיה אמיצי לב להחזיק בספקותינו, אנו, אם גם בעיני אחרים המה כודאיות, ולהחזיק באמונתנו, אם גם אחרים משילים בה ספק. אם נרשה לנו להביר בתיאוריהם של שונאינו ולהורות בחסרונותיהם של אחינו בדעה. אם נערוב את לבנו לחיות על פי דרך מחשבותינו, על פי המקור הפנימי של רגשותינו ואופן עצמיותנו, ליהנות מן העולם על פי הטעם המיוחד לנו, ואם נסבול במנוחה בראותנו כי גם אחרים עושים כזאת.

בקצור: רק אז תהיה היותנו חדשה, אם נעזי בנפשנו לקרוא את מרץ לבנו בשם מרץ לב, ולא נקרא עוד לרגש של כוז זה בשם יראת הכבוד, מדת ההסתפקות, רגש צבורי, רחמנות ונמוס. אם נכריע את מרץ לבנו, אז נהיה באמת מעורבים עם הבריות וחברת בני האדם לא תהיה עוד לשחוק-מסכות ופרצופים; אז יהיו לנו חלופי דעות במקום חלופי דברים ומבטאים; מעשים קימים במקום התפלספות ריקה; עבודה פוריה ומקורית במקום משנה-עבודה ומעשים מתורגמים; אז ילמדו ויחקרו את הדעות המתנגדות תחת לויפן ולטשטשן; אז יבואו נסיונות החיים במקום הדעות המקובלות והמסכמות.

סיף דבר: הפשים נהיה, תחת אשר עתה הננו כלואים במכלאות, כבושים בקופסאות המסומנות ומצוינות על פי תוים ורשימות של מפלגות ובחנות.

האשר האמתי של האדם הוא החפש, והחפש האמתי הוא אמיץ הלב. החפש ואמיץ הלב המה התנאים הנחוצים לכל איש למען יוכל לסכן את נפשו על כל דבר טוב ונעלה. ואשר הפנימי של האדם העומד ברשות עצמו והי על פי דרכו מביאו לידי נדיבות הרוח ורוממות הנפש.

אבל אמיץ הלב הוא סגולתו של אותו האיש, מי שהוא בעל עצמיות מיוחדת. על השאלה: מי הוא בעל עצמיות מיוחדת? משיבה הסופרת: "האיש שהגדולה והחזקה מכל תאודויותיו ותשוקותיו, הממלאות את כל בתי נפשו, היא התאווה והתשוקה להיות את אשר הנהו, להיות "הוא לבדו הוא", להיות בכל מלוא היותו ולחיות בכל עורקיו המפעמים בו; האיש השואף בכל כחותיו לבטא ולהטעים את אנכיותו בכל עמקה ורחבה, בכל צדדיה וזוויה, אמנם איש כזה אין לו חיי מנוחה, אבל היותו תמיד עשירה, חיו מלאים תמיד שירה וזמרה, יען כי הוא יוצרם והוא משוררם. הוא מהפך את חיו לשירה אדירה בעבודתו החרוצה של כל יום ויום ובהתפעלותו של השעות הגדולות, בשנות המכאובים וברגעי השמחה. הוא יודע כי הטוב והמובהק שהוא יכול לתת לאחרים, הוא גם הנעלה והנשגב שהוא יכול לעשות לנפשו: למלא את היותו במעשים תמידיים כבירים ויפים ובהתנלות של רוממות רוח ופנימיות עצמיות. באופן זה ירכוש לנפשו וגם לנפש אחרים ערכי חיים חדשים המלאים התעוררות חדשות.

באופן זה הוא מרחיב, לפי מדת כחותיו, את חוג היותו."

חוג ההויה של האדם הישן, של הטפוס הנוסס, של הדור ההולך ומתנונה, החוג הזה הוא צר מאד לבעלי הנפשות הרחבות, כי

הסופרים המורים אותנו להיות חיינו אנו, המורים אותנו להתפרנס לא מפסלתן של מחשבות אחרים, כי אם משל אוצרות הרוח הספונים בקרבנו. והסופרת השוידית אלין קי היא אחת מהמועטים האלה. היא אחת מנשות-הרוח היותר מצוינות בדורנו. בקראי את ספריה אשר יצאו זה עתה (לאור*) קנאתי בהשוידים על כי בת כוז נתנה להם. קי איננה עוד מהמפורסמות; דבריה לא הורדו עוד אל הישוק; עדת מעריציה עדיין לא גדולה, אך היא שייכת לאותן הנפשות המעטות המשפיעות על האדם החדש, ההולך ומתרחק ומתהווה.

קי מבשרת את בואו של האדם החדש, האדם האידיאלי, והיא מתארת אותו לפנינו בצבעים בהירים ובקיום חדים. האדם החדש של קי איננו אותו ה"אדם העליון" של ניעטצשע. האדם החדש הוא יותר קרוב לנפשו של העברי, הוא יותר קרוב אל האידיאל של נביאיו וחזונו והוא ההפך הנמור מהאדם האידיאלי של היונים ושל המתיונים. האדם החדש יבדל מהאדם הישן בנפשו העמוקה והרחבה, העשירה והאמיצה, בנשמתו היתרה והעליונה, במקוריותו ובשפעת צדדיו וזונו המתאחרים ומתלכדים בו לאישיות אחת.

האדם החדש המקנה לא יבוא מאליו ולא ירד אלינו מעל הכוכב מאדים, כי אם על ברכנו יולד. אנחנו בני הדור הזה מכשירים את בואו וגם אנחנו בעצמנו יכולים להיות לאנשים חדשים. אם אך נתן ונכשיר את נפשנו לזה, אם אך ננביר את שלשונה ונוסיף על כחותיה. הסגולה הראשית של האדם החדש היא אמיץ הלב ועז הרוח במדה היותר עליונה. ואמיץ הלב דרוש לנו לא רק לבקש בכל את האמת, כי אם גם למען נוכל להורות כי האמת נעדרת מאתנו במקום שאין אנחנו יכולים להשיגה; אמיץ הלב דרוש לנו לא רק למען נפעל ונעבוד רבה, כי אם גם למען נוכל לשבות מעבודתנו ולעצור בפעולתנו, לא רק למען תת רוחה וחפש ליצרנו, כי אם גם למען כבוש אותו. אמיץ-הלב דרוש לנו לא רק למען נשיג את ההצלחה בחיים, כי אם גם למען נוכל לוותר עליה. פעם דרוש לנו אמיץ הלב למען נוכל להפקיר ולסכן נפשנו ופעם למען נוכל לחיות במנוחה; פעם יהיה האיש לאמיץ לב אם יערוב לדרוש וגם לקחת בידיו את זכותו ומשפטו הראויים לו, ופעם — למען ימחול על זכותו ומשפטו. בלי אמיץ לב אי אפשר גם לשנוא, ופחות מזה — לאהוב. בלי אמיץ לב אי אפשר להיות חיי-אמת, ופחות מזה — למות. בני האדם אינם כל כך נוראים ואיומים או כל כך טפשים וקטני-מוח כאשר יראו בסקירה הראשונה, אבל המה מיני-לב במדה יתר מרובה מאשר יאמינו בסתר נפשם. רק ממרץ-לב (Feigheit) יעשו בני האדם מעשים רעים ומנוגים, יחבלו את נפשם המה ונפש אחרים, ישעבדו את רוחם המה ורוח אחרים, ישוללו את זכויותיהם המה ואת זכויותיהם של אחרים.

קי אומרת: ננצה את מרץ לבנו — וחיינו יהיו יתר יפים על ידי כל הכחות המולידים אשר יתפתחו בנו הפשי, על ידי הרצון הטוב אשר יתנו לו יכלת 'לפעול'; על ידי כל המחשבות והרגשות אשר לא יהיו עוד כלואים בנו. עד הנה חיינו חלשים ועניים ברוח, אבל אם נכריע את מרץ לבנו תצמחנה בנו סגולות טובות ויקרות בשפע רב, אז נהיה לבעלי נפש רחבה ועמוקה. והיה אם נתחיל כלנו בבת אחת להיות אמיצי לב המפכנים את נפשם על כל דבר נעלה, אז

(*) בשנת 1900 הוציאה לאור קובץ מאמרים שונים, אשר קראה להם בשם הכולל Essays ובשבוע זה יצא לאור ספרה החדש (קובץ מאמרים ונחקרי נפש) בשם: "Die Wenigen und die Vielen".

אמנם לא מעטים המה האנשים וגם החוקרים המצילים ספק גדול ומבוסס כל צרכו באפשרותה של התפתחות הנפש, ולכן מבינים המה בשיוויון-רוח אל כל השנויים החיצונים. המה אומרים: סבל-הירושה מקביר עלינו ונבול ידוע הושם להתפתחותנו. כל היחסים והתנאים החדשים לא שנו עד היום את התכונה העיקרית של האדם, ולכן תשאר בציונה ובטבעה המוטבע מראש גם לעתיד, אף אם ישתנו אלפי פעמים תנאי הקיום ואפני החיים. נפשו של האדם הקטן קטנה היא בימינו כבימי ישעיהו או סוקרטס, ונפשו של האדם הגדול לא גדלה מני אז אם עוד לא נתקטנה.

השקפות כאלה מצויות הן כיום לרוב. אבל בין כה וכה והחקירה-המדעית עושה את שלה. היא חוקרת את חקי הנפש, צמיחתה, התהוותה ומהותה. היא הודת לחיי-הנפש של בעלי-החיים, של הילדים ושל הפושעים; היא חוקרת את חיי הנפש של הפרט ושל ההמון; היא מתבוננת אל הנפש במצבה הבריא וגם בשעת מחלתה, בשעה שהיא ערה ובשעה שהיא חולמת, ובשעה שהיא "כפולה". ותוצאות כל ההקירות האלה יכולות רק לחזק בלבנו את התקוה, כי עתידה נפשנו להתעצם גם בכמות וגם באיכות. אמנם חוק ההתנחלות, הסביבה ורוח העת מציינים גבולות להתפתחותה של הנפש, אבל גם בתוך הגבולות האלה אין מספר ואין קץ להאפשרויות (Möglichkeiten) של התפתחות נפש האדם ושאר הנפשות. אמנם החוק ההכרחי שיצר את נפשנו הוא שולט גם ברצוננו, אבל בין כל השאיפות ההכרחיות והטבעיות המוטבעות בנפשנו חיה גם השאיפה ההכרחית והטבעית לצמוח ולהתפתח, שאיפה שאנחנו יכולים לחזק או להחלישה.

כל הספרות העברית העתיקה מלאה הרעיון הזה, רעיון התפתחות הנפש. חכמינו וחוקרינו דברו בלשונם הם: "הבא לטהר מסייעין אותו", ביד כל אדם להגיע למדרגת משה רבנו, וכדומה. והסופרת השוידית מביעה את הרעיון הזה בשפת בני דורנו אנו. היא אומרת: "אין יכולת לתת להאדם נפש חדשה לגמרי, אי-אפשר לברוא לה טבע חדש, אבל יש ויש לתת לה צורה חדשה, יש ויש לשנות מעט מעט את ערכיה ולשבח את כחותיה; אי אפשר לשנות בפעם אחת את אחד הטפוסים, אבל אפשר להשפיע עליו בלי שעור וקץ כי ילך הלך וטוב, הלך והתרומם והתעלה, או כי ירד מטה מטה, הלך והתנונה".

תורת ניעטצשע ע"ד ה"אדם-העליון", ע"ד השבחת הטפוס האנושי, מקבלת בפי האופרת השוידית צורה יתר נעימה, יתר רכה ויתר נדיבה. היא ממתקת בתורה זו את דיניה ומשפטיה הקשים, ומתנגדת אל המעוותים אותה ומכניסים בה כונות זרות ומחשבות בלתי רצויות. קי אומרת: "וניעטצשע הרגיש את נורלו, כי אנשים רעים או קטנים יקחו את תורתו למחסה להם ויצריקו על פיה את מעשיהם הרעים והמנונים, לכן התפלל כי יהיה לנו משוכת חדק, לבל יהיה למרמס לרגלי השור והחמור... הקורא בשום לב ובכבד ראש את ספרי ניעטצשע יוכה, כי למרות ההפכים והסתירות שנמצאים בהם, רעיון עקרי שולט בהם: על כל אחד ואחד להתאמץ בכל כחות גופו, נפשו ורצונו להרים ולהגביר את אישיותו ואם אפשר גם להשיג את מעלת האדם-העליון, וההשתלמות הזאת מועילה לא רק להפרט, כי אם לכל המין-האנושי. ובכן היתה המטרה והתכלית של תורת ניעטצשע לא אהבת עצמו. כי אם טובת הכלל".

קי מלמדת את האדם לבקש לו מטרות גבוהות ורחוקות, אשר אין להתקרב אליהן כי אם על ידי עבודה פוריה, על ידי שאיפה חזקה ועל ידי התאמצות כל הכחות, "מטרות גבוהות, — אומרת הסופרת, —

עניני החיים קטנים, זעירים ודלים שם עד מאד. הדחיות הפנימיות הלשות ומצערות וערכי החיים הסרים כה ולח. כל השנויים החיצונים בתנאי החברה ומסורותיה, בתנאי הכלכלה וההנהגה לא ירימו את ערכו הפנימי של האדם ולא ישבחו את המין האנושי, אם לא יתחיל הפרט להעמיק ולהרחיב את נפשו, להזק את עצמיותו ולחנך את רוחו למעשים טובים וכבירים, אם לא יבא האדם את הייו כרצונו הגבוה וע"פ האידיאל העליון של ה"אדם החדש" החפשי מכבלי המסורה המעיקים ומחבלי הקדמונים, אם לא יהיה האדם ליוצר בכל מפעליו ומחשבותיו ולא כעבד העושה רצון אחרים בלי כל התעוררות פנימית. הסופרת השוידית תובעת את עלבונה של נפש האדם בימינו, את עלבונה של נשמת הטבע ורוחה הממלא את כל היקום. היא אומרת במאמרה Die Evolution der Seele: "על ידי הרגש, הרצון והדמיון הננו מתקרבים ביחסים אישיים אל חזיונות העולם. ובה במדה שהאדם הוא יותר רוחני, יותר בעל נפש, באותה מדה יקשור את כל מראות הטבע בה"אנכי" האישי שלו. הרגש לבד מחזיק אותנו בתוך התחום המוגבל של עצמיותנו ומהותנו, והרעיון לבד עושה אותנו רק לחלק של ה"כל". המושגים, באותה מדה שהמה נכונים, יכולים להיות לקנין הרבים; אבל האופן המיוחד להרגיש הוא קנינו הפרטי, סגולתנו המיוחדת. כל מה שאנחנו מתעמקים יותר בהנהגת-העולם כן תתמעט ותתמעך צורתנו האישית. על כן הפלוסוף או איש המדע עם השיטה שלו הוא ע"פ רוב נפש מסכנה חסרת-קסם וענין. אבל מצד השני סכנה גדולה היא להתכוין רק בתוך קליפת נפשנו ולצלול רק כנבכי רוחנו, כי אז ינתק הקשר אשר בינו וכין ה"כל". לכן הרוצה להרחיב את עצמיותו ולהעמיק את נפשו, עליו להכניס זרם של חום הרגש אל רעיונותיו הקרים והמפשטים, ולתת לרגשותיו הכהים והעמומים את בהירות הרעיון".

קי דורשת המימות ובהירות מעולמו הפנימי של האדם החדש. היא מתנגדת בכל תקף סגנונה הנמרץ לכל מיני הסודיות והכחיות של נביאי הספרות והפלוסופיה החדשים. היא מבטלת את ערכם ואת ערך כשרונותיהם של נלעני הרעיון וכבדי-הסגנון. היא שואלת את אלה הסופרים הכותבים בלשון בלתי צחה, בסגנון בלתי בהיר, ברמזים וסודות: מדוע יכעסו וירגזו, אם המבקרים לא יבינו את דבריהם? הלא אות הוא כי באמת המה הפצים כי יבינו את דבריהם, ורק מחסר כשרון ומקצר כה ההושב לא ירעו להביע את הפצם ונענועיהם כמו.

הנפש הרחבה היא גם בהירה והיא גם מלאה חום. אולם, ישאלו קטני הנפש, היש בכלל ביכולתו של האדם להגדיל ולהעמיק את נפשו? על זה משיבה הסופרת: "גם נפשו של האיש המצוי, איש-השוק, יש לה תביעות ידועות, אם גם בלתי ברורות, אולם את התביעות האלה ישקוטו, כנהוג, ע"י אמצעים שכבר אחזו בהם לעצור בעד גדול הנפש: אמונה בלה, שתבניתה היתה מכבר כסוהר צר להנפש, או סתרי תורה חדשה המתקרבת אל חוג ההשקפה של הפראים.

אולם לבעלי-נפש עמוקה היתה השאלה הזאת, שאלת התפתחות הנפש וההרחבותה, להיותר חשובה, לשאלת השאלות. המה יודעים כי סוף סוף שאלת האפשרות של יצירת ההווה החדשה, היותר יפה ומלאה, תלויה היא בפתרון השאלה אם אפשר בכלל להגדיל את הנפש. אלה מהם מקוים כי איכותם ומהותם של כחות הנפש הידועים וגלויים לנו מכבר יכולות להתעצם ולהזדכך, ואלה מהם מקוים כי תגדל גם כמותם של הכחות על ידי גליון והתפתחותן של אפשרויות-הנפש הבלתי נודעות לנו כיום".

XII.

מרכה אנכי לתבוע מאת הציוניות ונושאי דגלה מפני שאני נותן ערך אנושי כללי מיוחד לתחית עם ישראל.

אנני יכול לצייר לי בשום אופן תחית עם ישראל בתור תחיה לאומית גרידא, בתור תחיה לאומית מעין תחית הבולגרים, הסרבים, וכדומה.

אי אפשר לי לשכוח אף רגע, כי דבר לנו לא רק עם עם קולטורי עתיק יומין (עם כזה הוא גם עם יוון), כי אם גם עם עם שהיה נתון תמיד במצב-חיים מיוחדים, שהעמידו אותו בשורה הראשונה של חיל צבא האנושיות. עם עם שהיה שלא בטובתו לנושא האידיאלים היותר נבונים והיותר נשנים.

למראה כל הסחי והמאוס שבחינו בהוד, למראה הרקבון שבהם, יש אשר אחשוב מחשבות מר, כי כל סימני התחיה הנדמים לנו לפעמים הם אך פרכסי הנו העו...

ויש אשר נוטה הנני לחשוב כי עדיין לא הגיע זמן הגאולה השלמה וכי סימני התחיה הנראים לפעמים בחיי עמנו מעידים על "תקופת זהב" חדשה לבני עמנו בארצות גלותו, מעין "תקופת הזהב" לבני ישראל בארץ ספרד לפנים.

אך "בעת אחלום את שיבת שבות" עמנו, בעת אראה בחזון את תחית עם ישראל בארץ ישראל, מתעורר בקרבי גם חזון "אחרית הימים"...

רעיון תחית ישראל הלאומית קשור בעיני בהכרח עם האידיאלים האנושיים של הנביאים.

מסופק אנכי מאד אם יצליחו המעשים הנעשים עתה לטובת התחיה, ואולי "עוד חזון למועד", אך ברור הדבר בעיני שאם תהיה התחיה שאנו מקוים לה, אז תהיה לא רק תחיה מדינית, כי אם גם תחיה אנושית נשגבה, גאולה במובן היותר נבון של המלה הזאת. "אז ירגנו כל עצי היער לפני אדני כי בא לשפוט את הארץ"...

XIII.

משתתף אנכי בצערו של אחר הסופרים⁽¹⁾: "כנוי, 'הלאומיות' איננו מדויק כל צרכו, כי לא יכול את תמצית החשבון הנכון אשר בין ישראל לעמים, את הנענועים הקדושים, את שברון הלב על חרבן האומה העלובה הנתונה ללעג ולקלס חנם ואת קנאת האמת והישר הנתונים למרסם לבעלי זרוע ואגרוף, מי יתן לי מלה נכונה ונמרצה לכנות בה את הרגש המרכב והנפלא הזה ואדחה מפניה בששון ובשמחת לבב את 'הלאומיות' דמתרגמין 'נצניגוליומוס'. מלה הללה זאת — כי החזיק בה פריצם בצרפת ועוד במקומות אחרים ויחללוה — ריח מלחמה בה, ריח משטמה, שקר, זיוף ורס, ואנחנו לשלום ולאמת ולצדק ולאהבת הבריות".

לכאורה ראוי היה להחליף שם "לאומיות" בשם "עממיות", כמו שעושים סופרים אחדים. השם האחרון מציין יותר את "הנענועים הקדושים ואת שברון הלב על חרבן האומה", אבל גם השם הזה איננו מנביל בדיוק את השאיפות היותר נשגבות של טובי עמנו "העממיים" של כל עם ועם נמשכים לפעמים יותר מדי אחרי ההמוניות והגסות, דבר שאינו נרצה לנו כלל וכלל... בהקירם את העם יש אשר העממיים מוקירים גם את הבערות והמפשות שבחיו. בני הנלות אנחנו, אך שואפים אנחנו להיות בני הורין.

הן הגה הכח המניע את הקולטורא האנושית. הקולטורא של תקופתנו הנוספת הלשה ועניה, שטחית וחיצונית היא, יען כי חמר הידיעות הולך הולך ורב, בעוד אשר דרכי המחשבה והאידיאלים של ההשכלה הולכים ונשתמרים בקרבנו מדור דורות. ומה הגה תוצאות הדבר? — ההשכלה של זמננו שואפת רק להרבות ולהגדיל את אוצר ידיעותיו של האדם, אבל לא לשנות את היותו הפנימית ואת עצם מהותו. אבל באמת לא זאת היא השכלה מה שאנחנו יודעים, כי אם זאת היא השכלה מה שנשאר בנו, אחרי אשר שכחנו את כל אשר למדנו. ההשכלה היא אותם הרעיונות, אותם צרופי-המחשבות ואותם ציורי הדמיון המעשירים ומעמיקים את תכן חיינו.

אחרי אשר קראנו בעיון את ספרי ניעטשע ואמרזון, הנרי אמיל, מטרלינק ווונגנר, לא נוכל למצוא רעיונות חדשים והשקפות בספרי אֶלֶין קי, אבל הסופרת הזאת נתנה תואר ודמות, צורה וסגנון להרעיונות המפשטים של הסופרים המקוריים האמורים. היא הקריבה והסבירה את דעותיהם ותעשה אותן ליסוד בנין עולמה החדש, והעולם הזה מלא הוד ותפארת, הרמוניה ותכן, העולם החדש הזה לא רחוק הוא מאתנו, כי נרדם ומקופל הוא בנו בעצמנו.

יש אשר נקרא דפים שלמים בספרי קי והננו מתפלאים על הסופרת יפת-הטעם הזאת, כי תאריך ותדרוש ארוכות בדברים שכבר ידועים וברורים לנו מספרי הוקרי הזמן הזה, כי תתאמץ להוכיח ולהסביר לנו אותן ההנחות שכבר היו לאחר מהלקי נפשנו, נפש האדם העומד בין שתי תקופות. אבל סלוח נסלח להסופרת את דבריה היתרים במקומות ידועים, יען כי היא דוברת בשם המעטים, יחיד סגולת המין האנושי, אל הרבים, והידוע לזה אינו ידוע לאחר. והסופר העברי, אשר הורגל לספרות של גברים, בודאי יסלח לה לעונה זה עקב חוט החן המיוחד, הרוך והנעם המתוח על כל דבריה. הסגולות האלה בלתי מצויות כל כך בננוי ספרותנו, לכן נדע להוקירן ולכבדן בכל מקום שאנחנו מוצאים אותן.

הרהורים.

מאת הלל צייטלין^(*).

XI.

דעת רוב הציונים היא שהמון התוקעים והמרעיעים הם הכחות היותר טובים, הכחות היותר רעננים שבעם, "בני ציון היקרים", ואולם אנכי לא כן אהשוב.

הננו מתחילים באמת בהשקפותינו על "הציוניות", וזאת סבת חלוק דעותינו בדבר "הציונים". רוב הציונים מבינים את הציוניות בתור תחיה לאומית, אורחית, מדינית, ואנכי רוצה לראות בה תחיה לאומית שכלית, מוסרית ואסתטית, וההבדל בזה רב מאד.

רוב הציונים היו שמחים מאוד לראות את עם ישראל בתור עם מנומס, עם תרבותי, עם ככל העמים, ואני—הוי מה אמלל אני, כל זה איננו מספיק לי כלל וכלל.

רוב הציונים מבקשים באמת רק יהודים אורחים, ואני מבקש יהודים אנשים מעין אותם, "האנשים" שבקש דיוגנוס בפנס בצהרים.

(1) ה' טריוואש, לוח אחיאסף תרס"א מאמר "בכבוד ההשכלה".

(*) עיין הרור גליון 10.

XVI.

אוהב אתה, אחי, את בני האדם, אך אינך אוהב כלל וכלל...
אם הנך עמל ויגע, דורש ומבקש פתרונים לשאלות העולמות, —
הנך עוסק בדברים של מה בכך; אם הנך עובד לטובת אחרים באמת
ובלב שלם, — הנך נרנן ואיש מדנים או בעל דמיון והויה...
פרודריך הנדול קרא להמון בשם: „ההיה הרעה בעלת פיות
רבות וחסרת עינים“.

כי ההמון הוא „חיה רעה“ — כזאת יאמרו רק שונאי המין
האנושי, אבל כי „הסר עינים“ הוא ההמון -- אמת הוא, לדאבון לב
כל אוהבי בני האדם ודורשי טובתם.

בוא אל ההמון והגד לו דברים פשוטים ישרים ונכוחים — לא
ישמע ולא יאזין לך. רקד על החבל לעיניו, הרבה בהעויות משונות,
בכרוזים משונים, התרפס לפניו, העירה בו רנשי שנאה וקנאה, —
ויטה לך אוזן קשבת.

„פומון ישן נושן הוא, אבל חדש הוא תמיד“!

ההמון מטה און לפעמים גם לדברי אנשים ישרים, אם האנשים
הישרים ההם הם עצמו ובשרו, כלומר, מאמינים בכל אשר יאמין הוא,
מתנהנים ככל אשר יתנהג הוא, אומרים טוב לאשר יאמר הוא טוב
ויאמרו רע לאשר יאמר הוא רע...

כשאנשים ישרים מדברים אליו בשם ההכרה והדעת
הברורה — ישפוך עליהם את כוס חמתו.

את ה„ר“ טודרוסים“ יוקיר ההמון ויכבד, אבל את ה„יומוביטשים“
סקל יסקל באבנים...

XVII.

קובלים עלינו „אנשי המעשה“ כי הננו מרפים את ידי העם.
קובלים עלינו „בעלי החומר“ על כי הננו מדברים בשם „הרוח“.
קובלים עלינו מבקשי „התועלת“ על כי מדברים אנחנו בשם
„האהבה“.

קובלים עלינו בעלי „שווי המשקל“ ו„ההשקפה המדעית המדויקה“
על כי הננו מרבים לתכוע יותר מדאי.

אומרים הם העסקנים השונים, כי הננו מוסכים בעם רעל הספק
והיאוש.

החכמים שבהם אומרים, כי הנקרנות היתירה מביאה ליד אפטיה
מוחלטת.

החכמים בעלמא אומרים, כי אין אנו יודעים „איה החמור עומד“...
כי אין אנו יודעים שאין אנו צריכים לשחות נגד הזרם וכי כל היודע
לכון את השעה אשריהו בעולם הזה ולעולם הבא, ומי שאינו יודע
לכון את השעה מאבד שני עולמות...

מה נדבר ומה נצטדק? אשמים אנהנו! חטאים כל היום!

XVIII.

אבל יש באים עלינו בטענה אחרת: „קשוט עצמך“... „תמה
אני אם יש בדור הזה מי שיוכל להוכיח“...

הטענה הזאת צודקת עד מאד, וכל מי שהאמת יקרה בעיניו
צריך לקבלה — ולדום!

אך הטענה הזאת צודקת בעיקרה נגד המוכיחים, אבל לא
נגד המתאוננים.

המתאוננים, אם דבריהם יוצאים מן הלב, מתאוננים על עצמם,
ועל אחרים.

תנאי החיים עשוננו לעברים, ואולם אריסטוקרטים הגנו ברוח.
אהב נאהב את ההמון, רחם נרהמנו, כבד נכבדנו, הוקרנוקירנו,
ואולם תורה לא נקה מפיו!

XIV.

ראה קראתי בשם „ההמון“ ובשם „טובי העם“. הבה ואבאר את
דברי, כי ירא אנכי, ידידי, פן תגלה בדברי פנים שלא כהלכה.
רבים חושבים את עצמם ל„טובי העם“ ובאמת אינם אלא „בני
ההמון“.

יש נומר כמה פקולטיטים, קורא מאות אלפים ספרים, ובכ"ז
טבעו טבע איש המוני, השקפותיו השקפות המוניות הן, וכל התיחסותו
אל החיים ואל העולם היא התיחסות איש מן השוק.
הוא, כמו שאומר בעל „הובת הלככות“, „בבהינת המור נושא
ספרים“.

יש מצטיין באיזה מקצוע מדעי, מחדש בו הדושים רבים, ובכ"ז
אין בינו לבין איש הדיוט ולא כלום.

יש איש עשיר מוכתר בנמוסין, מתהלך בין גדולי העם, יודע
שפות וספרויות שונות, מדבר בלשון נקיה וצהה, הוא חושב את עצמו
לאחד מבחירי העם, ובאמת אינו אלא איש נעור וריק.

יש בעל כשרון ספרותי היודע להכביר מלים על כל דבר
ודבר ולצלצל בפראזות, ובאמת הוא רק בעל כשרון, אבל לא
איש בעל כשרון.
יש ויש...

ויש איש שמשנתו „קב ונקי“ והוא מצטיין בהשקפה מדעית בהירה,
ויש איש העורג „לאשר לא כאן“, והוא גדול ונשגב מאד.
ויש איש מבקש את האמת בהרף נפש, והבקשה הזאת „מנדלתו
ומרומתו על כל המעשים“.

ויש איש „מדלת העם“, והוא מצטיין „ברוח נדיבה“ מיוחדת.
ויש איש שאיננו יודע לדבר צחות, אך לבו מלא מחשבות
גדולות ועמוקות.

ויש איש המדבר קשות, אך לבו מלא אהבה עמוקה וטהורה.
ויש איש העובד עבודתו לרבים בהמרה וברחמים רבים, בהכרה
ודעת ברורה, ביגיעתו ונפש רבה מאד, בלי כל שאון ומהומה, בלי
כל פרסום, בלי כל צפיה לתהלה וכבוד, והוא באמת איש מורס מעם,
אחד „מבני העליה שהמה מעטים“.

XV.

ובכל מקום שהנך אה מבקש את הנשגב והנעלה, אה עובד
צנוע וענו, — עפר אני תחת כפות רגליך!
הדרך אשר אתה הולך עליה מלאה קוצים מכאיבים ודוקרים,
ואתה הולך הלאה הלאה.
בכל יום ויום תשמע לעג השאננים, להג הבטלנים, ורוחך לא
יפול עליך.

נלחם אתה עם בערות ההמון, עם מרמת מנהליו ומדריכיו,
עם פחזות העסקנים, ולא תירא ולא תחת.
„מי יכל לדון עם מי שתקף ממנו“ — אתה יודע זאת, ובכל זאת
לא תעזוב את הדגל מידך!
יודע אתה את „ממשלת החשך“, יודע אתה את כל נגויה
ומסתריה, יודע אתה את כל כחה העצום, ואתה שואף להקים את
„ממשלת האור“!

"אני לאומי הנני, ומה לי לעניניהם של עמים אחרים?" יאמר בעל האידואה הלאומית.
 "קוסמופוליט הנני, ומה לי לעניניו של הלאם?" יאמר בעל האידואה הקוסמופוליטית.
 "הנני הפץ לכונן לבני עמי מקום בארץ אבות, ומה לי לדאג להטבת מצבו החומרי בארצות גלותו?" יאמר בעל האידואה הציונית.
 "הנני דואג למצב עמי החומרי ומה לי לקניני רוחו?" יאמר בעל האידואה האקונומית.

"הנני מהויק בדעות מפלגה זאת ומה לי לעניני מפלגות אחרות?" יאמרו הדעתנים שבמפלגות שונות.
 "הנני עובד לשוכת הכלל ומה לי לעניניו של אביון פלוני ושל חולה פלוני?" יאמר כל בעל אידואה ויותר ממה שיאמר יחשוב בלבד...
 מי "שיש חיות בלבו" איננו קובע כל "ירליק" לעצמו. איננו תוקע מסמרות בכל דבר. הוא הולך אל כל מקום שיקראוהו דעת, הכרתו ואהבתו...

XXII.

מי "שיש חיות בלבו" עומד במדה ידועה, כמעט מהויק לכל מיני המפלגות השונות. לא מפני שהוא מתחס באופן שזה לכל מיני השיטות והדעות השונות, לא מפני שהוא "נתבע למשכן ונותן נתבע לעגל ונותן", כי אם מפני שהוא מרגיש ומבין את הפנימיות שבדברים, ועל כן יש אשר הוא רואה סתירה במקום שאין אחרים רואים כל סתירה, ולהפך, יש אשר הוא רואה אהדות שלמה במקום שאחרים רואים סתירה גמורה.

הוא עומד במדה ידועה מהויק לכל מיני המפלגות השונות מפני שאינו יכול להתכוין כלו בעניני מפלגה אחת... לכל מפלגה יש דוקטרינה ידועה, הנבלות ידועות, צמצומים ידועים, והוא שם לנגד עיניו כל מיני יסורי האדם, כל מיני צרכיו, כל מיני עניניו.
 קשה לו מאד לדרות נפש מפני נפש, "יחיד מפני רבים", הפסדו של זה מפני שכרו של אחר...
 בכלל קשה לו מאד לדרות אותה האהבה המנשת לפניו את תביעותיה...

XXIII.

מספרים מעשה בצדיק אחד שהיה מנהגו בכל שנה ושנה לעבור לפני התבה בעת תפלת "כל נדרי" ולפתוח שערי רחמים לפני צאן מרעיתו. קודם התפלה היה הצדיק טובל ש"י טבילות עולה ומסתפג ומכין את עצמו לקבל פני מלך מלכי מלכים הקרוש ברוך הוא, לובש לבנים ומתעטף לבנים והולך לו לבית המדרש בדהילו ורהימו.

באחד מערבי יום הכפורים היה הדבר.
 "העולם" בא לבית המדרש. הכל מכינים את עצמם לקבל את פני רבם ואת פני השכינה. הם מהרהרים בתשובה, בוכים ומתודים לפני תפלת "כל נדרי". הם מחכים לביאת הרבי כאל ביאת המשיח. כשיופיע הרבי יפתחו שערי אורה חרשים. ההתעוררות תהיה אחת לנמר. בלעדו הם כצאן בלי רועה.
 הגיע זמן תפלת כל נדרי והרבי איננו...!
 שאון בבית המדרש...

עבר עוד הצי שעה והרבי איננו...

הכאב קשה ביותר והם צועקים צעקה גדולה ומרה!
 הם מביעים את צערם ברבים, בדמותם כי יש משתתפים בצערם.
 הם מביעים את צערם ברבים, מפני שלא אבדה כל תקוה מלבם...
 הם מביעים את צערם ברבים, מפני שבאמת לכם מלאת מרורים ולא יאוש מוחלט.

XIX.

"עצבות הוא מי שלבו מטומטם כאבן ואין חיות בלבו, אבל מרירות ולב נשכר, אדרבה, הרי יש חיות בלבו להתפעל ולהתמרמר". בדברים האלה מבדיל אחד הצדיקים הידועים¹ בין העצבות והמרירות בעניני "העבודה" והמלחמה עם היצר וה"סטרא אחרא". מי יתן וידענו גם אנהנו להבדיל בין "העצב" ובין "המתמרמר", בין "מי שלבו מטומטם כאבן" ובין "מי שיש חיות בלבו".
 העצב "רואה כל טוב עולם הציר ינתן תוך גן ירק ונצורת לב יחשוב תכל ובפניה ירק וירק", אבל המתמרמר אף כי גם הוא יחשוב תכל ל"נצורת לב", עכ"ז לא "יירק בפניה", כי אם ידבר ויעשה, יהנה ויפעל, אולי יועיל, אולי...

כה החיות שבלבו, האהבה שבלבו, אינם מניחים אותו להתיהם אל העולם באופן כזה.
 הוא יודע כמו שאומר בעל ספר יצירה "עמק רע", אבל בלבו יש "עמק טוב".
 התיחסותו אל העולם היא מתוך העמק הגדול ש בלבו...

XX.

העצב מביא גם את אחרים לידי עצבות, אבל המתמרמר יש אשר הוא מכניס רוח חיים באחרים.
 הוא מראה את כל הרע שבחייהם. הם מתנודדים ומתפלצים למראהו והם הוגרים שארית כחם להלחם בו...
 העצב יש אשר הוא מביט בצחוק קל על אבדן עמל רב של בני אדם. "באופן כזה, יחשוב העצב, יבא הכל לידי נמר במהרה"...
 אבל המתמרמר קורע שמים בצעקתו על אבדן עמל רב של בני אדם ועל המעשים הטובים הנעשים בעולם העולים בתהו.
 העצב יש אשר הוא מוצא מרגוע קל במחשבת: "הכל הבל"...
 אבל המתמרמר איננו מוכשר להרגע כלל...
 הוא מוהה נגד הרע בכל עת ובכל שעה!...

XXI.

כשם שיש הבדל בין "מי שלבו מטומטם כאבן" ובין "מי שיש חיות בלבו להתפעל ולהתמרמר", כן יש הבדל גם בין בעלי שיטות ודעות גרידא ובין "מי שיש חיות בלבו".
 כי אמנם יש אנשים אשר לא מאהבתם ומחמתם על בני האדם הם הושבים מה שהושבים, מדברים מה שמדברים, עושים מה שעושים, כי אם מאהבתם את האידואה היפה...
 לא צערם של בני אדם ממשיים ראובן שמעון לוי ויהודה וכו', מניע את כל מיתרי לבותיהם, כי אם איזה כלל מופשט; "האנושיות", "העם", "הנוע", "המפלגה" וכדומה.
 מתוך בעלי אידואה כאלה יוצאים "בעלי השמות" ואלה אשר בדברי שלגונוב, קובעים "ירליקים" לעצמם...

¹ הרב מלאדי בס' לקוטי אמרים פרק ל"א.

בסירה ישבו שבעה נוסעים ועשרה מלואים, והנוסעים שונים, בהם שלשה אכרים, שלשה פועלים ומורה אחד, והמלואים גם הם שונים, בהם אכרים, פועלים, סוחרים ומורים.

וגם על החוף עומדים אנשים שונים לרוב. גם בחוצות העיר בלכתי אל החוף ראיתי תנועה רבה.

מה הרעש? מה היהודים האמללים עושים?

ויסע ישראל הלך ונסע — זה נורלו משכבר הימים.

פעמים רבות עליתי על האניות ללזת אנשים אשר באו לראות את הארץ ואת יושביה, ותמיד היה לבי שקט ונח. פעמים אחדות עליתי על האניות ללזת אנשים אשר עזבו את הארץ לעולם, ולבי ככה בקרבי; והפעם ירנו לבי וירפק, ואולם בוכה איננו; גם שפתי לא תרעדנה ועיני יבשות. רק רגש מזוהר, רגש משונה, רגש יאוש ותקוה, עצב ונחמה יחדו ימלא את נפשי. ואת הרגש המזוהר הזה אנכי מוצא גם על פני כל הנוסעים והמלואים היושבים יחד בסירה ומחרישים.

אנה ישימו הנוסעים השונים האלה את פניהם? איך זה התאחדו

יחד?

הם הולכים לאוריסה, להתאונן יחד באוני חבית חובבי ציון על מעשי שתי אהיותיה — על חבית כל ישראל-חברים הבכירה ממנה ועל חבית יק"א הצעירה ממנה — הגדולות, החזקות והתקיפות ממנה בעשר ובשם, ולכן גם בכבוד, כי במקום העשר שם גם הכבוד.

המורה מתאונן על הרוח והאכרים והפועלים — על החמר.

המורה מתאונן על האחות הבכירה המתנכרה לאחותה השניה העניה ולא תשים לב אל חפצה וצרכה, עד כי גם לא תחשוב לה לחובה למלאות את הבטחותיה אשר הבטיחה; המורה מתאונן על מעללי האחות הבכירה הנאה הזאת, אשר אלצה גם אותה לעזוב את הארץ, כי לא נתנה לו מפלט ואפשרות לעבוד כרצונו לטובת רוח בני האחות השניה הענוה; המורה מתאונן על דבר אשר האחות הבכירה קשת הלב הזאת לקחה לה גם את חבית האחד, אשר בנתה האחות השניה בעמל רב ותאהבהו כנפשה, והיא עתה מהפכת אותו כלו ומתקנת אותו כרצונה וכרוחה; המורה מתאונן על דבר אשר האחות הבכירה הזאת תמלא את כרם ישראל בקוצים, ובמקום ענבים, במקום פרי חמד — יעשה באושים ובסר. והאכרים והפועלים מתאוננים על האחות הצעירה האכזרית, אשר לא תדע רחם וביד חזקה ובזרוע נטויה תאמר להרוס את הבנין אשר בנתה האחות העניה עד היסוד, לעקור משרש את המצע הרך אשר נטעה האחות השניה בעמל רב וביגיעה גדולה ותשקהו בזעה ובדמעות; האכרים והפועלים מתאוננים על האחות הצעירה הלומדת אל דרכי אהוה הבכירה והגדולה, ותקח לה גם מבניה כי יעזרו לה להרוס ולעקור. אמנם בבית רבתה העזובה ולא היה עוד מתוקן כל צרכו; הבנין היה רעוע ולא יכול לעמוד בפני רוח שאינה מצויה, המצע לא היה איתן ושרישו הרכים לא העמידו עוד באדמה, אבל בכל זאת היה בית, היה בנין, היה מטע, ובעבודה ובמעשה, בחפץ וברצון, בהשנחה ובשימת עין יכלו לתקן ולחזק הכל. ועתה — מתלאה.

אם לא תתעורר האחות השניה עתה להנן על ילדיה — אז אחריתם עדי אובד.

הנוסעים והולכים להתאונן הם מהאות חיות למעללי שתי החברות התקיפות בארץ-ישראל.

האחר עוזב את הארץ אשר אמר: פה אשב, ואת הספסל אשר אמר: עליו אשב ואלמד את בני אֹהי הקטנים, והאחרים עוזבים את

רעש בבית המדרש...

עבר עוד חצי שעה והרכי איננו!

מהומה בבית המדרש...

הרכי איננו... הרבי איננו... מה זה היה לו? ההוכיח את השם

בסלודים ועלה השמימה?... השכח את צאן מרעיתו?...

"העולם" התפלל תפלה חטופה ומטורפת, מבוהלים ונדחפים

יצאו כלם לבית המדרש לבקש את רכם עטרת ראשם.

ויפוצו החסידים לבקש את רכם בכל קצות העיר.

ויבקש — וימצא!

הוא עומד בבית אשה עניה ומוניע ילד קטן מוטל בעריסה...

— מה זה, רבי?

— וכי אני יודע, משיב הרבי; הלך הולכתי לבית המדרש,

שמעתי קול בכי ילד קטן, נכנסתי הביתה... ראיתי והנה אמו איננה...

עזבה את ילדה והלכה להתפלל... והנני מניעו...

XXIV.

מי "שיש חיות בלבנו" באמת איננו מתחלף להלקים ואיננו נותן מעשיו לשעורים. גם הוא שואף לגדולות, אך איננו מסייה דעת מקטנות בעת שהן מנישות את תביעותיהן אליו. גם הוא שואף לקיים עולם מלא, אך גם נפש אהת בעינו כעולם מלא. כל מעשיו אינם יוצאים מאיזו מחשבות מופשטות, כ"א מעמק מהותו. הוא איננו אומר מעולם: "בתור אדם עלי לעשות זאת", אך בתור בן מפלגה זאת או אחרת, מהוויכ בשימה זו או אחרת, עלי לעשות ההפך". ראשית כל יש להאבה דבר עם האדם. ואם על האדם בתור אדם לעשות איזו דבר או לחל, חלילה לו לעשות ההפך בשביל תיאוריות. הצורות החברתיות, הלאומיות, המפלגות, אינן אלא מיני התלבשות של האדם. יש להן ערך גדול ונשגב כשהן ממלאות את תפקידן זה, אבל לא כשהן מתהפכות למיני צללים שונים ומלים ריקות, או אף גם אם מתהפכות הן למיני הפשטות שונות המעסיקות את ידי האנשים המוצאים מזה את לחמם, את מוחות האנשים שיש בהם נטיה לאסכולסטיקה ואת לבות האנשים המבקשים להם אלילים ולא אלהים.

בתוך הסירה.

(מספר זכרונותי: י"ג טבת, תרס"א.)

יום בהיר. השמים טהורים וכל ענן קל לא יכסם, השמש ישלח קרני אורו להאיר לארץ ולכל אשר עליה, אך לא יעצר כה לחמם אותם. אין זאת כי שמח ישמה גם הוא ממרומי שמיז למראה אשר יגלה הפעם על פני חוף הים; ואולם שמחתו איננה שלמה.

רוח ים חרישית תנשב וגלים קטנים וקלים מתרוממים על פני המים, מי התכלת הכחולים, ורצים האחד אחרי רעהו, והאחד ימהר לעבור את אהוי, ובאו כלם עד הסלעים הגבוהים המתנשאים מעל פני הים לפני החוף ושבו בקול המולה ומשק אחורנית, וקצף לבן יעלה עליהם. ויש אשר יעברו הגלים את הסלעים ורצו עד החוף ולקקו את החול אשר על שפת הים ושבו אחורנית, ומשכו אתם גם את החול.

וסירתנו המלאה יהודים כילק עברה כבר את הסלעים, ועוד מעט וקרבה עד האניה הגדולה ההולכת לקונסטנטינופול העיר.

הנכבדים לעשות כהיום, בעוד הענין חדש, כי בנין רם, בנין היסטורי
אנחנו בונים, אשר דורות רבים הבאים אחרינו יודונו על מפעלנו ויזכורנו
לשובה כי הגדלנו לעשות.

ביאליסטאק, אדר, תרס"א. ברנשי כבוד :

ל. ניעמצאוו. ד"ר ל. פינס. שלמה וואלאברונסקי. נח זאבאדאווסקי.
פסח-קאפלן. דוד סוכאווילסקי.

לוח אחיאסף

לשנת תרס"א

נמכר כבר כלו

ואינו נמצא עוד למכירה.

חברת "אחיאסף".

עם איז הערויס פון דרוק

און צושיקט צו די אבאנענטען

"דער יוד" Nr. 16

אינהאלט :

- (א) וואו זאל זיין דער קאנגרעס?
- (ב) פאליטישע איבערויכט.
- (ג) בריעף פון לאַנדאָן.
- (ד) יודישע שטעדט און שטעדטליך.
- (ה) מען שרייבט אונז.
- (ו) די יודישע וועלט.
- (ז) אלגעמיינע וועלט נייעס.
- (ח) די ערשטע סדר נאכט. סקיצע.
- (ט) די הגדה און די קניידליך.
- (י) ביכער-קריטיק.
- (יא) פֿערשאלטענעם גאָלד. פֿעלטאָן. דר. שמריהו הלוי.

אבאנאמענט פרייז : אין עסטערייך-אונגארן : יעהרליך 12 קראָנען, האלב-
יעהרליך 6 קראָנען, פֿערטעליעהרליך 3 קראָנען. אין רוסלאַנד : גאנצעהרליך
5 רובל, האלבעהרליך 3 רובל, פֿערטעליעהרליך 1.50. אין דייטשלאַנד :
יעהרליך 10 מאַרק, אַרץ ישראל : 12 פֿרינק, אנדערע לענדער 15 פֿרינק,
אמעריקא און ענגלאנד 10 שילינג.

Издательство Axiacaф, Варшава.

כרמיהם, את שדותיהם, את בתיהם, את אחיהם, את מעדריהם, את
משפחותיהם — הם הולכים להתאונן, להגיש מחאה גלויה נגדה נא לכל
עמנו.

הישמעו להם? היטו און לדבריהם?

כן, שמעו ישמעו להם, הטה יטו און לדבריהם!

אבל מאין יבוא עזרם? התוכל חברת חובבי ציון הקטנה והעניה
לעזור להתאוננים האלה? התוכל לעמיד לימינם נגד התקיפים והחזקים,
המביטים מגבוה בבוז על החברים הרבים האלה?

כן, יכל תוכל, חובבי-ציון הם העם, והעם עשיר, העם הכל
יכול, אין דבר העומד נגד רצון העם!

יתעורר נא העם, ירים נא את קולו, ונעו אז אמות הספים וחרדו
האילים עם העתודים, ושמעו יהד לדבריו ועשו גם את חפצו, ולא יוסיפו
עוד לבזות לו.

היתעורר העם? הירם קולו? היש בו עוד כח היים?

נראה!

ולבי מלא תקוה ויאוש, עצב ונחמה גם יחד.

נ ד ר.

רשימות שונות.

הודעה מאת הוועד המרכזי לחברת הישוב העברית.

להוועד המרכזי הניעה הידיעה, כי משפחות עבריות רבות, בהסמכן
על מכתבים פרטים מארגנישניא, ובכלל על שמועות שונות שאין להן
יסוד, תעזובנה את מקום מושבן ברוסיה לנוע לארגנישניא, מבלי לקבל
על זה מתחלה הסכמת הוועד המרכזי.

למען קדם את פני הרעה אשר יוכלו הנודדים האלה לגרום
לעצמם בפעולתם זאת, — ימצא הוועד המרכזי לחובה עליו להוריע
בזה גלוי, כי כל ההולכים לארגנישניא בלי הסכמתו ובלי תעודות היציאה
(Выходные Свидѣтельства) שנתקנו לדבר זה מאת הממשלה —
לא יוכלו בשום אופן לקוות לאותה העזרה שהחברת יק"א נותנת
להמתישבים בארגנישניא ברשות הוועד המרכזי. נודדים כאלה לא יסופחו
אל מושבות בני ישראל שם, ושום עזר וסעד לא ינתן להם.

מכתב אל העורך.

רבות דברו סופרינו הנאמנים לשובת בנין "בית נאמן" בירושלים;
לא אחת עוררו את עמנו לצאת לעזרת המפעל היקר הזה, שבו תלויים
חיייהם הרוחניים של אלפי אחינו בארצנו הקדושה; והנה אחרי המון
דברים והוכחות ע"ד נחיצות בנין כזה בעיר קדשנו, אך סכום כסף מוגבל
נקבץ לטובתו, ונס אותו כבר הוציאו על חלק קטן מהבנין, שנס הוא,
החלק הקטן הזה, עוד לא ננמר כלו, ובאין מוצא לכסף מתנהלת המלאכה
בכבדות, והספרים יקרי המציאות, שאמרנו: עוד מעט ויאספו לבית אחד
הנכנה בשבילם, עוד יטולטלו ממקום למקום מי יודע עד מתי.

לדבר עוד בזה מנחיצות בנין הבית הזה אך למותר, כי כמעט כל
אחינו יכניוה, ורק זאת הננו רואים לנו להזכה, אנחנו יושבי העיר שראש
מיסדי הבית שוכן בה, ולא נעלם מאתנו עמלו וטרחתו הרבה — לעורר
את אחינו הנכבדים כי יקומו לעזרת בנין הבית הזה; יביא נא איש איש
את נדבת לבי להענין יקר הערך הזה, ובלעדי זאת, אם לא נחיש את
מעשנו להושיט עזרה בעוד מועד, אז גם הנכנה עד היום יִהְיֶה באפס
יד להשלים המלאכה; ומה רב יהיה אז הפסדנו! ויתאוששו נא אחינו

וירושלים תערה על לבבם!!

א ר ב ו ם

מראה ארץ ישראל והמושבות

אנויכטען פון פאלעסטינא און די יודישע קאלאניעס

פאָטאָגראַפֿיש און בעשריבען פֿון י. ראפאלאוויץ און מ. זאבס

דער אלבום ענטהאלט פרעכטיגע בילדער פֿון אַרע יוֹ-
דישע קאָלאָניעס אין ארץ-ישראל מיט
בעשרייבונג אין העברעאישער און דייִ-
טשער שפראך, פֿון זייער ענטשטעהונג און יעצטיגען
שטאַנד, אויך

בילדער פון וויכטיגע ערטער און שטערט אין ארץ-ישראל
די בילדער זענען קונסטפֿאַל געאַרבייט און געדרוקט אין איינער
פֿון די בעסטע קונסטדוקערייען אין דייטשלאַנד, און די בעשריי-
בונגען געבען דעם לעזער אַ פֿאַלשטענדיגעם בילד פֿון די קאָלאָ-
ניעס און דעם לעבען פֿון די יודישע אַקערבויער אין ארץ-ישראל.
דער אלבום קען דענען אַלס בעסטעס געשענק און צירונג

אין שטוב.

פרייז פון אלבום 3 רובל מיט פארטא.

אויף פֿערלאַנגען איז אויך צו בעקומען אין פראַנט-ווייט-
בֿלוי מיט גאָלדשניט אייגנאַנד צום פרייז פֿון
4 רובל.

Verlag „ACHIASAF“, Warschau

אנו החתומים למטה, בהכירנו את גדל ערך הספר „מלון הלשון העברית בזמן הזה“, שמחבר האדון אליעזר בן יהודה, אשר כבר באה עליו הסכמת הכמים מפרסמים, ובהרגישנו התועלת הגדולה ללשונונו וספרותנו אם יצא הספר הזה לאור, בהערות הכמים בעלי ספק, ובתקוות כי אם יהיה הקהל בטוח ביציאת הספר לאור בקביעות, בלי הפסק, ירבו הקופצים להמנות עליו, אף ימצאו נדיבים שיואלו לתמוך בידי הועד בעזרה המרית, —

התאחדנו לוועד להשתדל בדבר למען יוכל הספר להדפס בלי הפסק ושתצאנה המהברות במועדן ולהיות נזכרים על הסכומים שיביאו להשתמש בהם להתכלית הרצויה, ולהיות אחראים להנמנים על הספר כי יקבלו המהברות המודפסות, ואם מפני איזו סבה שתהיה יהרל הספר לצאת לאור יושב להמנויים כספם אחרי נכחי מהיר המהברות שקבלו. ולמען הקל על הועד כמה שאפשר הספקת הסכומים הנצרכים להדפסת הספר, החלטנו כי בשנה הראשונה הנכחית תודפסנה רק המש מהברות, המשים עמוד המהברות; בשנה השניה — עשר מהברות כאלה; משנה השלישית ומעלה תצאנה המהברות בעתים יתר קרובות ובכמות יתר גרולה, הכל לפי האמצעים שיתן הקהל להועד, ומוכטחנו, כי כל הונכי לשוננו וחפצים בקדמתה יחישו לסייע בידינו בהמנותם על הספר ובשלהם את מחירו אלינו במקדם, למען נוכל לבצע אישר ההילוננו, להקים הבנין המפואר הזה בלשונונו.

בשליחת כספים וכן בכל דבר הנוגע להוצאות הספר יפנו על שם האדון ד"ר שטיין (Dr. Stein Jaffa).

ונעים לנו להודיע לכבוד קהל הקוראים כי ועד המרכיזי של חכ"ה בפריז, כאשר אך קבל את החוברת הראשונה מן הספר, הודיע מיד לכבוד המחבר את המלים האלה: „Le comité a décidé de contribuer pour une somme de frs. 2000 à l'ouvrage“. החברה כ"ח ידועה למדי כי איננה נותנת תמיכות על דברים שאין להם יסוד, שאינם הישועים. ועוד כי בלי כל בקשה מצדנו, מהרה להגיש עזרתה שני אלפים פרנק. הספר יכול כחמשת אלפים עמוד ומחירו מאה פרנק או ארבעים רובל.

הועד יקבל ברוב הכרת תודה מנויים על הספר בתשלומים מקדם בעד כלו, בעד מהצתו או לפחות בעד רבע. ואולם למען תת היכולת גם למי שאין ידו משנת להקדים את הסכום הזה להיות מן המשתתפים בהוצאת הספר לאור יחשב בין המנויים גם מי ששלה רק חמשה פרנקים דמי קדימה ותחוב לשלם בעד כל חוברת מהירה הקציב להמנויים פרנק אחד. מהיר המחברת למי שאינו מנוי פרנק והצי.

נאם ד"ר שטיין (יפו), נאם ד"ר מויא (ראשליצ), ונאם אלעזר ד"ר גרינהוט (ירושלים), ונאם יהושע איוענשטאד (יפו, בתור איש פרטי), ונאם אריה שליט (יפו), ונאם דוד יודילוביץ (ראשליצ).

מִהוּזוֹת וְשִׁבְרֵי מִהוּזוֹת

עשרה ספורים וציורים

מאת דוד ישעיהו וילבערבוס

מחירו 80 קאפי עם פארמא

Издательство „Ахисафъ“, Варшава

זכרונות לבית דוד

מאת א. ש. פריעדבערג.

(הוצאה חדשה).

הס' הזה כולל בארבעה חלקים גדולים ספורים היסטוריים מתולדות ישראל מן הרבן הבית הראשון עד תקופת הרמב"ם וכבר נתפרסם רבים כאחד הספרים היותר טובים ומועילים בספרותנו. ס' זכרונות לב"ד מצטיין בצחות לשונו, בנועם סגנונו, ומסוגל ביותר לעורר אהבה וכבוד בלב בני הנעורים לעמנו ולתורתנו, ואלה הם הספורים הנאים בו:

חלק ראשון: 1) פתח דבר, 2) כף הסידים, 3) הדפנים, 4) הקוצה, 5) טבעת הקדושין, 6) הכבל והקוין. חלק שני: 6) הנעל, 7) הסוגר, 8) האגרת, 9) הכנור, 10) הצלחית, 11) התכריך, 12) שני מכתבים, 13) המאכלת, 14) הותם הנשיא. חלק שלישי: 15) אות הקלון, 16) התרעלה, 17) הענק, 18) ספר הזכרון.

חלק רביעי: 19) זדון ומשונה, 20) הליפות וממורות. מחיר חלק א' 1.54 ר' ועם פארמא 1.72 ר', מחיר חלק ב' וחלק ד' 1.40 ר' כל אחד וע"פ 1.50 ר', מחיר חלק ג' 1.73 ר' וע"פ 1.91 ר'. עבור כריכה מהודרה יש להוסיף 30 קאפי.

כתבת אחיאסף:

Издательство „Ахисафъ“, Варшава.

דער יוד

וועט זיך אויך ווייטער פֿערנעמען מיט אלע פֿראגען אין ענינים וועלכע קענען נוצען ברענגען דעם יודישען פֿאלק אין זיין טעגליכע לעבען. די אבטיילונגען פֿון „יוד“ ווערען אלע מאל פֿערנעמען און פֿערעסערט.

אין איהם געפינט מען:

(1) לייטארטיקלעך, (2) פובליציסטיק, (3) פאליטישע איבערזיכט, (4) די יודישע וועלט, (5) אלגעמיינע וועלט-נייעס, (6) צייטונגסטימומען, (7) יודישע שטערט און שטערטליך, (8) מען שרייבט אונז, (9) צייטונגען פון דער וואך, (10) בעלטרויסקא (ראמאנען, ערצעהלונגען און בילדער), (11) שירים, (12) היסטארישע ארטיקלען, (13) ארץ ישראל, (14) ביאגראפיעס (לעבענסבעשרייבונגען, (15) פאפולער וויסנשאפטליכע ארטיקלען, (16) קריטיק (בעמערטונגען איבער ביכער), (17) פעליטאנען, א.ה.וו.

אין „יוד“ בעטייליגען זיך די בעסטע יודישע שרייבער. ביזער זענען געווען אין דעם „יוד“ ארטיקלען פון דיעזע שרייבער: אבראמאווטש, י. (מעגדעלי מוכרספרים), אמת, ביאליק, ח. ג., בעל מחשבות, בערנפעלד, ש. דר., בן-עמי, ברוינין, ר., דינעוואן, י. הורוויץ, ח. ד., הארדעי אבגד, וויסבערג, י. וירטה, מ., זינגער, א. יפה, ל., לוריא יוסף, דר., לילענבלום, ל., לעווינסקי, א. ל., לעווין, ש. דר., מאנדעלשטאם, מ. ראפ, ספעקטאר, מ. פינסקי, ד., פרוג, ש., פריעדבערג, א. ש., פרישמאן, דוד, פרץ, י. ל., ציטראן, ש. ל., קלויזנער יוסף, ראבינצקי, י. ח., ראזענפעלד מארריס, ראזענפעלד, ש., ראבינאוויטש, א. ה., רייזין, א., שאך פאביז, שולמאן, א., שלום עליכם און נאך פיעל אנדערע.

מיר קענען פערזענלעך אונזערע לעזער, אז מיר וועלען אויך ווייטער געבען אין דעם „יוד“ ארגענעלע ארטיקלען פון אונזערע בעסטע און בעלעבעסטע שרייבער.

מיר געפינען פֿיר גייטהאז צו דערמאנען די יעהרליכע אבאָנענטען, וועלכע האָבען נור איינגעצאהלט די ערשטע ראַטע 2 ר״ב, אַז מײַט דער נומער 13 האָט זיך געענדיגט זייער אבאָנעמענט און מיר בעשען זיי גלייך צושיקען

די צווייטע ראטע — 2 ר״ב

אויך דיא וועלכע האָבען אונז איינגעצאהלט 2,50 אָדער 3 ר״ב — מוזען צושיקען דאָס איבריגע צו דער צווייטער ראטע, דאס הייסט: 1,50 ר״ב אָדער 1 ר״ב, ווייל זיי זענען ביי אונז פֿערשרייעבען אלס יעהרליכע אבאָנענטען וועלכע האָבען נור איינגעצאהלט די ערשטע ראטע, און פון ויער צושיקען דאס איבריגע געלד הענגט אָב דאָס ווייטערע שיקען פֿון בלאַט.

מיר זענען דערביי אויך מודיע אַז נייע אבאָנענטען ווי אויך אַלטע, יעהרליכע, ווערע וועלען יעצט אריינשיקען די צווייטע ראטע און זיי האָבען ביי דער ערשטע ראטע די וועלכע שיקט נישט אבאנירט — האָבען דאס רעכט אריינצושיקען נור 1 ר״ב (פֿיר פארטא בעזונדער 50 ק״פ) אויף צו בעקומען אים לויפֿע פֿון יאהר 1901 (יעדע 3 חדשים אַ באַנד)

4 בענדער וועלטגעשיכטע.

ווי מיר האָבען שוין צו געזאָגט מודיע געווען, בעקומען אונזערע אבאָנענטען אין דיעזען יאהר, אומזיסט 12 בילדער פֿון יודישען לעבען אמאל און איצט פֿיר יעדען חדש א בילד און מיר בעמיהען זיך די בילדער ווי שטענער ארויסצוגעבען אום אונזערע לעזער איי אמת-שענעם אלבום צושישטעלען.

איבערהויפט נישט זיך יעצט אונזער אדמיניסטראציע די נרעסטע מיה אין דער עקספּעדיציע פֿון בלאַט די בעסטע ארדנונג איינצופֿיהרען און אַלץ וואָס ווענדט זיך אן אונז טהוען מיר יעצט, אום אונזערע אבאָנענטען צופֿירדען צו שטעלען.

נאר פֿעהלט נאָך אַז אונזערע נעדהרטע אבאָנענטען זעלבסט זאלען זיך געפֿעליגסט אויך בעמיהען די אָרדנונג צו האַלטען אין דאָרדך בעשען מיר פֿון זיי זעהר:

- (1) יעדער ואל אזוי גוט זיין אויסשרייבען דעם „יוד“ צייטליך און נישט די לעצטע מינוט, וואָס דאָרדך קומט אים אז עס לויפען אן הונדערטע בריעף אַ כאַג אונד עס ווערט גאַנץ אונגעליך יעדען דאס בלאַט צו בעזאָרגען צור צייט.
- (2) נייע אבאָנענטען זאלען שרייבען ווערע אדרעסען גאַנץ קלאַר, דייטליך, נישט פֿערזאָגט.
- (3) און אַלטע אבאָנענטען זאלען, אויסער דער אדרעסע אויך שרייבען דורכאויס דעם נאָם פֿון ווער פֿריהערדיגע אדרעסע, דאס הייסט: דעם נאָם וועלכער געפינט זיך געדרוקט אויף ווער באַנדעראַל אונטער וועלכע זיי בעקומען פֿון אונז די צייטונג.

עס איז ארויס און צושיקט געווארען די אבאָנענטען:

- (1) דער ערשטער באַנד „וועלטגעשיכטע“, וועלכער ענטהאַלט די געשיכטע פֿון חינוך, אינדיען, מצרים, מעסאפאטאמיען און אשור.
- (2) די בילדער: (א) יעקב און לבן; (ב) ירמיהו הנביא אויף די הרבות פֿון ירושלים; (ג) פרעה און זיין חיל זינקען אין ים; (ביילאנע צום „פסח-נומער“).

אבאָנאמענט פֿרייז פון דעם „יוד“

יִעהרליך — 5 רובעל, האַלבעיהרליך — 3 רובעל, פיערעטעיהרליך — 1 רובעל 50 קאפּ, פֿאַר 1 מאַנאַט 60 קאפּ, יעהרליכע אבאָנענטען קענען אויך אויס-צאהלען די 3 רובעל אין 3 ראטען: ביים אבאנירען: 2 רוב, דעם 1-טען אפריל: 2 רוב, און דעם 1-טען אויגוסט די לעצטע ראטע — 1 רובעל.

עס ווערט אויך אָנגענומען אבאָנעמענט פֿון 1 אפריל ביז ענדע יאָהר צום פֿרייז פֿון 4 ר״ב.

די אדרעסע פֿיר אויסלאַנד: Administration „DER JUDE“ Krakau, Gertrudagasse Nr. 16.

פֿיר רוסלאַנד: Товарищество „АХИАСАФЪ“ Варшава почтовой ящик № 25, פערוענליך טווארדא 6.

Verlag „ACHIASAF“, Warschau.